

Tilstandsrapport for videregående opplæring i Troms 2009

Det er fastsatt i opplæringsloven og privatskoleloven at skoleeiere plikter å utarbeide en årlig rapport om tilstanden i opplæringen. I St.meld.nr 31 (2007-2008) fremgår at det er viktig at styringsorganene i kommuner og fylkeskommuner har et bevisst og kunnskapsbasert forhold til kvaliteten på grunnopplæringen. Dette er nødvendig for å følge opp utviklingen av sektoren på en god måte.

Allerede før lovkravet om utarbeidelsen av en årlig tilstandsrapport kom hadde Troms fylkeskommune utarbeidet en rapport om tilstanden i videregående opplæring. Rapporteringen var et ledd i oppfølgingen av Ft.meld. nr. 1 (2006) Det kunnskapsrike nord hvor det er det slått fast at man i sterkere grad skal måle kvaliteten i opplæringen. Rapporten som fikk navnet ”Kvalitetsmelding for videregående opplæring i Troms 2009” ble behandlet av fylkestinget i mars 2009. Denne rapporten er en oppfølging av lovkravet, samtidig som den er en videreføring og videreutvikling av fjorårets rapport. Årets tilstandsrapport har i tillegg til elevperspektivet fått et utvidet fokus i forhold til lærlinger, voksne og området spesialundervisning/tilrettelagt opplæring. I tillegg har fylkestinget bedt om at det skulle legges opp til en drøfting av frafallsproblematikken i fylket, og det er derfor lagt inn et ekstra kapittel om dette i rapporten.

Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem

Tilstandsrapporten er et sentralt element i det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet. Regjeringen har fastsatt mål knyttet til læringsresultater, frafall og læringsmiljø som grunnlag for å vurdere kvaliteten i grunnopplæringen, jf. St.meld. 31 (2007-2008). Til de nasjonale målsettingene har regjeringen stilt opp indikatorer som skal gi grunnlag for å vurdere hvor langt skoleeier er kommet i å nå målene.

Lokalt kvalitetsvurderingssystem

Som en oppfølging av kravene i opplæringsloven holder Troms fylkeskommune på å bygge opp et eget system for å sikre kvaliteten i videregående opplæring. Troms fylkeskommune har valgt et elektronisk system, EK-håndbok, for å håndtere dokumentasjonen rundt dette arbeidet. Opplæring og implementering av det elektroniske systemet vil foregå i løpet av 2010. Den årlige tilstandsrapporten vil være et sentralt element i kvalitetssystemet.

Krav til innhold i tilstandsrapporten

Tilstandsrapporten skal som et minimum omtale læringsresultater, frafall og læringsmiljø, men kan bygges ut med annen omtale som skoleeier mener er formålstjenlig ut fra lokale behov. Det er data fra Skoleporten som hovedsakelig skal benyttes som grunnlag for skoleeiers vurdering av tilstanden, men det følger av St.meld. nr. 31 (2007-2008) at skoleeiere og skoler oppfordres til å føre opp konkrete målsettinger for hva de skal oppnå innenfor de målområder som er satt opp.

Det følger av forarbeidene til bestemmelsene - Ot.prp. nr. 55 (2008-2009) s. 24 - at bestemmelsen er formulert slik at det skal være mulig å tilpasse arbeide med å utarbeide en årlig tilstandsrapport

til det ordinære plan-, budsjett- og rapporteringsarbeidet hos skoleeier.

Det følger av Ot.prp. nr. 55 (2008-2009), s. 24, at tilstandsrapporten skal inneholde vurderinger knyttet til opplæringen av barn, unge og voksne. De dataene som er tilgjengelige i Skoleporten, inneholder ikke særskilte data om voksne, dvs. deltakere som får opplæring etter opplæringsloven kappitel 4A. Per i dag har fylkeskommunen kun tatt med data knyttet til antall voksne i opplæring fordelt på fag og region. Fremover vil det også være viktig å utvikle systemer som gjør det mulig å hente ut data om voksnes læringsresultater og læringsmiljø.

I St.meld. nr.16 (2006-2007) fremgår det at tidlig innsats er vesentlig for å bedre elevenes ferdigheter og faglige utvikling. Kartlegging av elevenes ferdighetsnivå må følges opp med tiltak for dem som har behov for ekstra opplæring fra første stund. Den spesialpedagogiske innsatsen er her sentral. De dataene som er tilgjengelig i Skoleporten, inneholder ikke data om spesialundervisning, og skoleeier har derfor benyttet andre kilder for datainnhenting.

I tillegg til Skoleporten har skoleeier benyttet seg av data som er hentet direkte ut fra KOSTRA, Elevundersøkelsen og det administrative skolesystemet SATS. Det gjelder i hovedsak informasjon vedrørende fravær, elever som slutter og karakterer.

Fokusområde frafall

Frafallet i videregående opplæring er alt for høyt og blant de største samfunnsutfordringer vi har. Om lag 30 prosent av landets elever fullfører ikke videregående opplæring innen 5 år, og situasjonen er enda verre i de tre nordligste fylkene. I Troms og Nordland er det 40 prosent av elevene som ikke fullfører, mens tallet for Finnmark er 50 prosent. Denne situasjonen gjør det nødvendig å ha et ekstra fokus på frafalls situasjonen i eget fylke, og rapporten har derfor et utvidet frafallsfokus utover lovkravet. I forhold til frafall gis det ikke bare en beskrivelse av tilstanden, men det foreslås også konkrete områder som det bør satses ekstra på i årene fremover. Fylkesrådet har i sin tiltredelseserklæring en målsetting om at frafallet i Troms skal halveres innen 2015.

Det generelle systemkravet

Skoleeieres plikt til å utarbeide årlige rapporter om tilstanden i grunnopplæringen er en del av oppfølgingsansvaret knyttet til det generelle systemkravet (internkontroll), jf opplæringsloven § 13-10 andre ledd og privatskoleloven § 5-2 tredje ledd. Kravet til internkontroll omfatter alle plikter som påligger skoleeier etter lov og forskrift. Det generelle systemkravet er derfor videre enn det tilstandsrapporten dekker.

Personvern

Tall som lastes direkte inn fra Skoleporten, kan for små enheter inneholde indirekte identifiserbare opplysninger. Dette kan være taushetsbelagte opplysninger etter forvaltningsloven § 13 og/eller personopplysninger etter personopplysningsloven § 2 nr. 1. Tilsvarende vil også kunne gjelde for lokale indikatorer. Tilstandsrapporten er behandlet i tråd med forvaltningslovens og/eller personopplysningslovens bestemmelser.

Innhold

1. Sammendrag.....	4
2. Om videregående opplæring.....	5
3. Hovedområder	6
3.1. Elever og lærlinger.....	6
3.1.1. Elever per årsverk.....	7
3.1.2. Nye lærekontrakter fordelt på regioner	8
3.1.3. Løpende kontrakter per region og utdanningsprogram	9
3.1.4. Spesialundervisning og tilrettelagt opplæring i bedrift	10
3.1.5. Språkopplæring	12
3.1.6. Voksne i videregående opplæring.....	13
3.2. Læringsmiljø	15
3.2.1. Elevundersøkelsen 2009	15
3.2.2. Indikatorer per fylke 2009 sammenlignet med 2008	16
3.2.3. Sammenligning av resultater	21
3.3. Resultater	22
3.3.1. Eksamenskarakterer.....	23
3.3.2. Standpunktkarakterer	24
3.3.3. Avlagte prøver fagopplæring	26
3.4. Gjennomføring og avbrudd i videregående opplæring	28
3.4.1. Gjennomføring	28
3.4.2. Avbrudd	29
3.4.3. Risikofaktorer	31
3.4.4. Hevede kontrakter	33
3.5. Økonomi	34
3.5.1. Midler fordelt på funksjoner.....	34
3.5.2. Prioritering fylkeskommunale midler.....	35
4. Fokusområde økt gjennomføring	36
4.1.1. Nasjonale undersøkelser	37
4.1.2. Undersøkelser om gjennomføring i Nord-Norge	40
4.1.3. Tiltak som gir god effekt	41
4.1.4. Nasjonale strategier og tiltak	42
4.1.5. Fylkeskommunale strategier og tiltak	46
4.1.6. Eksempler på tiltak gjennomført på skolene.....	48
4.1.7. Oppsummering	49
5. System for oppfølging (internkontroll)	50
6. Konklusjon.....	50

1. Sammendrag

Denne rapporten tar for seg tilstanden ved den videregående opplæringa i Troms. Fokuset er rettet mot følgende hovedområder: elever og lærlinger, læringsmiljø, resultater, gjennomføring og økonomi. I tillegg er det satt et ekstra fokus på et viktig satsingsområde – økt gjennomføring av videregående opplæring.

Antall elever i videregående opplæring har økt de siste årene, men elevtallsutviklingen har etter hvert flatet ut. Samtidig har antall løpende lærekontrakter økt frem mot 2007 med en liten reduksjon de siste tre årene.

En sammenligning av fordelingen av elever og lærlinger pr. region viser at det er et godt samsvar mellom andelen elever og andelen lærlinger, bortsett fra Sør-Troms hvor det burde være potensial for flere lærlinger.

Oversikten over brutto driftsutgifter til spesialundervisning og særskilt opplæring pr. elev viser at Troms i 2008 lå om lag på landsgjennomsnittet.

Voksenopplæringen gis pr. i dag gjennom studieverksted i alle regioner. Det har de siste årene vært en nedgang i antall deltakere i opplæring spesielt organisert for voksne.

Det har i løpet av de siste tre årene vært lite endring i læringsmiljøet slik det er målt gjennom Elevundersøkelsen. Det er imidlertid en liten bedring når det gjelder karriereveiledning, faglig veiledning og motivasjon, mens det har vært en liten tilbakegang i forhold til trivsel, fysisk læringsmiljø, elevdemokrati og medbestemmelse i perioden 2006-2009.

Rapporten viser at det er for store forskjeller mellom eksamenskarakterer og standpunktkarakterer i Troms i forhold til landsgjennomsnittet, noe som tyder på at det må arbeides med vurderingspraksis ved skolene.

Når det gjelder gjennomføringen viser rapporten at Troms har en lavere andel elever som fullfører på normert tid enn nasjonalt nivå. Forskjellen går også igjen i kategorien "ikke fullført" hvor tallene viser at det er flere elever i Troms enn nasjonalt som ikke fullfører. Gjennomføringsgraden i Troms har endret seg lite over de siste fem årene.

Det er en liten nedgang i prosentandelen avbrudd i videregående opplæring. Det er imidlertid grunn til å rette et sterkere fokus på gruppen elever som ikke slutter, men som går ut av skolen med karakteren 1 eller IV (ikke vurdering) i ett eller flere fag. Innen yrkesopplæringen har andelen hevede kontrakter økt noe de fem siste årene.

De økonomiske tallene som er tilgjengelige gjennom KOSTRA (2008) viser at den prosentvise andelen av netto driftsutgifter til videregående opplæring, av samlede netto driftsutgifter i Troms fylkeskommune, har gått ned de siste årene.

Fokusområdet "Økt gjennomføring" viser noen tilgjengelige forskningsresultater og tiltak, både nasjonalt, regionalt og lokalt. Samtidig skisseres noen mulige veivalg som legges fram til drøfting i fylkestinget.

2. Om videregående opplæring

Ungdom som har fullført grunnskole eller tilsvarende opplæring har rett til videregående opplæring. Denne retten må tas ut innenfor rammen av fem sammenhengende år. Innenfor denne rammen velger mange å oppnå en generell eller spesiell studiekompetanse, eller en yrkesfaglig utdanning.

Den videregående opplæringen er delt inn i tolv utdanningsprogrammer; tre studieforberevende og ni yrkesfaglige utdanningsprogram.

Studieforberevende utdanningsprogram:

1. Idrettsfag (ID)
2. Musikk, dans og drama (MD)
3. Studiespesialisering (ST)

Yrkesfaglige utdanningsprogram:

4. Bygg- og anleggsteknikk (BA)
5. Design og håndverk (DH)
6. Elektrofag (EL)
7. Helse- og sosialfag (HS)
8. Medier og kommunikasjon (MK)
9. Naturbruk (NA)
10. Restaurant- og matfag (RM)
11. Service og samferdsel (SS)
12. Teknikk og industriell produksjon (TP)

Opplæringen i skole omfatter normalt videregående trinn 1(Vg1), videregående trinn 2(Vg2) og videregående trinn 3(Vg3). Fagopplæringen omfatter normalt to års opplæring i skole (Vg1 og Vg2) og ett års opplæring (Vg3) som fordeles over to års læretid i bedrift.

Utdanningssektoren i Troms bestod i 2009 av 15 videregående skoler (eksklusive SMI-skolen) fordelt på 18 skolesteder med omlag 7300 elever og læringer. Utdanningssektoren har ansvar for ordinær undervisning, fagopplæring, opplæring av voksne, opplæring av barn og ungdom som er til behandling på sosiale og medisinske institusjoner, opplæring av innsatte i fengsel, pedagogisk psykologisk tjeneste og oppfølgingstjenesten som har ansvar for å gi tilbud til ungdom som ikke bruker sin rett til videregående opplæring.

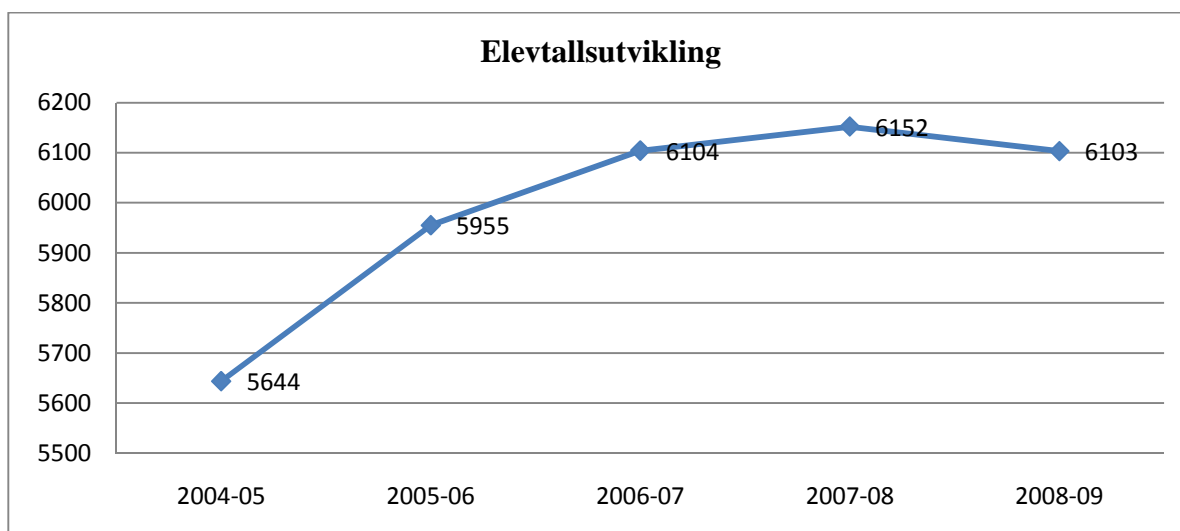
3. Hovedområder

3.1. Elever og lærlinger

Antall elever

Elever er personer som er registrert i VIGO per 1.10. det aktuelle skoleåret. Dette omfatter elever som er registrert som:

- ordinære elever
- elever som får et voksentilbud
- elever som får et alternativt undervisningstilbud som for eksempel individuelle opplæringsplaner
- utvekslings elever fra utlandet.

Figur 1 Elevtallsutvikling 2005-2009. Tall fra Skoleporten.

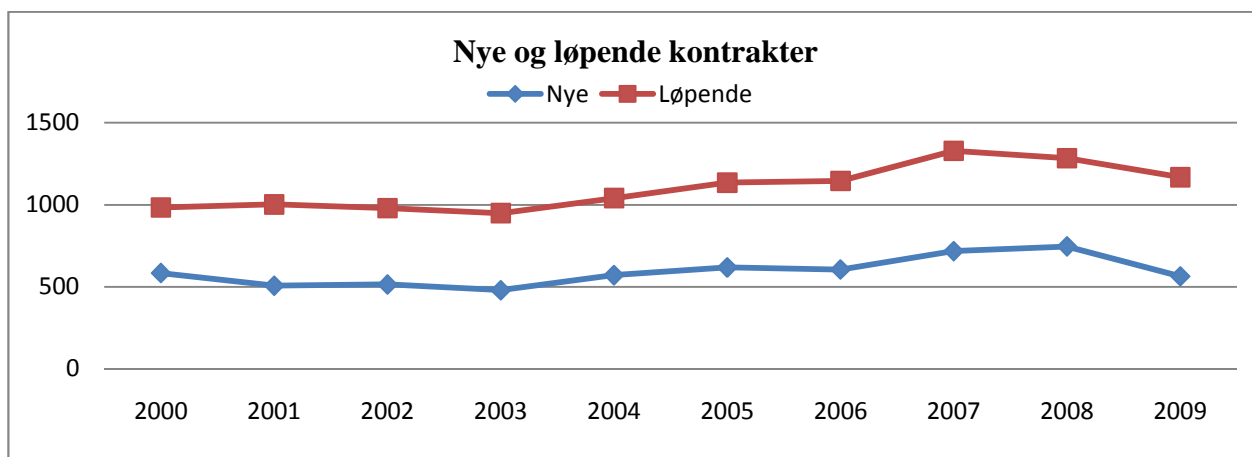
Antall elever i de videregående skolene har økt de siste fem år. Elevtallet har økt med 459 elever siden opplæringsåret 2004-05, og antallet var pr. 1.10. 2008 6103 elever. Tallene viser imidlertid at elevtallsutviklingen har flatet ut de siste tre årene og det er en liten nedgang ved siste telletidspunkt.

SSB's prognoser over elevtallsutviklingen fremover viser at rekrutteringen til de videregående skolene vil endre seg ulikt i de ulike regionene. De nærmeste årene holder elevtallet seg stabilt eller viser en svak økning i fylket. På lengre sikt vil elevtallet i Tromsø-regionen være på dagens nivå mens den vil falle betydelig i de øvrige regionene.

Antall lærlinger

Nye kontrakter er lærekontrakter som er godkjent innenfor et tidsrom, normalt et kalenderår. Løpende kontrakter er det samlede antall aktive kontrakter som er telt opp per 31.12. hvert år. På grunn av dette vil antall løpende kontrakter alltid være høyere enn antall nye kontrakter.

Indikatoren viser tallet på personer som har inngått lærekontrakt, møtt fram og startet i lære i bedrift eller opplæringskontor med sikte på å ta fagprøve/svenneprøve.

Figur 2 Nye og løpende kontrakter i perioden 2000-2009. Tall fra VIGO.

Antall løpende kontrakter har økt med 127 siden 2004, og antallet var pr. 31.desember 1168. Det var en reduksjon i antall lærekontrakter fra 2008 til 2009. Noe av dette kan skyldes finanskrisen.

3.1.1. Elever per årsverk

Indikatoren viser antall elever per årsverk i videregående opplæring. Tallene vises på fylkesnivå.

Gjennomsnittlig antall elever i fylkeskommunale skoler (elever i videregående opplæring og fagskoleutdanning i fylkeskommunale skoler) pr. lærerårsverk.

Lærertetthet Troms fylkeskommune - fordelt på periode

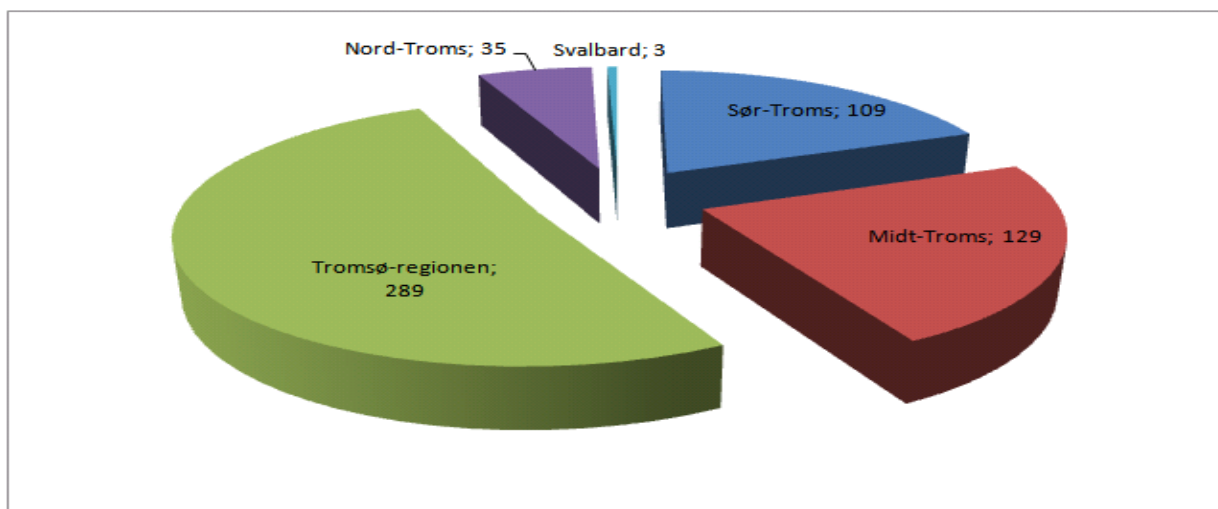
Indikator og nøkkeltall	2007	2008
Antall elever per årsverk, Troms	7,5	7,3
Antall elever per årsverk, Nasjonalt	8,7	8,5

Tabell 1 Lærertetthet i Troms sammenlignet med nasjonale tall. Tall fra KOSTRA.

Troms har ifølge KOSTRA-tall for 2008 en lærertetthet på 7,3 elever per lærerårsverk. Landsgjennomsnittet per lærerårsverk er 8,5 elever. Lærertettheten varierer betydelig mellom de videregående skolene i Troms; fra 3,7 til 10,7 elever per lærerårsverk. Endringer i nåværende skole- og tilbudsstruktur vil kunne medføre endringer i lærertettheten.

3.1.2. Nye lærekontrakter fordelt på regioner

Nye lærekontrakter Troms |Per region 2009

Figur 3 Nye lærekontrakter fordelt pr. region 2009. Tall fra VIGO.

Nye lærekontrakter per region er lærekontrakter som er godkjent i 2009. Det var da 565 nye lærekontrakter i fylket. Figuren viser hvilken region lærebedriften faktisk befinner seg i. Tallene kan være noe unøyaktige, da det er fare for at region i noen tilfeller refererer til hvor opplæringskontoret har registrert sin adresse.

Nye lærekontrakter i 2009 fordelt på utdanningsprogram

Allmenne, økonomiske og adm.fag (R94)	1
Bygg- og anleggsteknikk	70
Byggfag	4
Design og håndverk	35
Elektro	82
Formgivingsfag (R94)	8
Helse- og sosialfag	94
Kjemi- og prosessfag (R94)	1
Mekaniske fag (R94)	25
Medier og kommunikasjon	4
Naturbruk	11
Restaurant- og matfag	53
Salg og service (R94)	5
Service og samferdsel	74
Teknikk og industriell produksjon	97
Totalt godkjente lærekontrakter i 2009	564

Tabell 2 Nye lærekontrakter fordelt på utdanningsprogram - 2009

I oversikten over nye lærekontrakter per utdanningsprogram og region er det en lærekontrakt i IKT-driftsfaget innen studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag.

3.1.3. Løpende kontrakter per region og utdanningsprogram

	Sør	Midt	Tromsø	Nord	Svalbard	Troms
Allmenne, økonomiske og administrative fag	1	2	4			7
Bygg- og anleggsteknikk	23	28	82	7	4	144
Byggfag (R94)	2	4	22	11	3	42
Design og håndverk	11	6	40			57
Elektro	56	44	129	7		236
Formgivingsfag	2	2	17			21
Hotell- og næringsmiddelfag (R94)			3			3
Helse- og sosialfag	26	21	105	17	1	170
Kjemi- og prosessfag (R94)			1			1
Mekaniske fag (R94)	12	17	24	3		56
Medier og kommunikasjon	4	2	1			7
Naturbruk		12	10			22
restaurant- og matfag	4	26	54	3	1	88
Salg og service (R94)	2	4	10	3		19
Service og samferdsel	16	45	62	4		127
Tekniske byggfag (R94)	1	2	6	1		10
Teknikk og industriell produksjon	24	32	90	10		156
Trearbeidsfag (R94)		2				2
Sum	184	249	660	66	9	1168

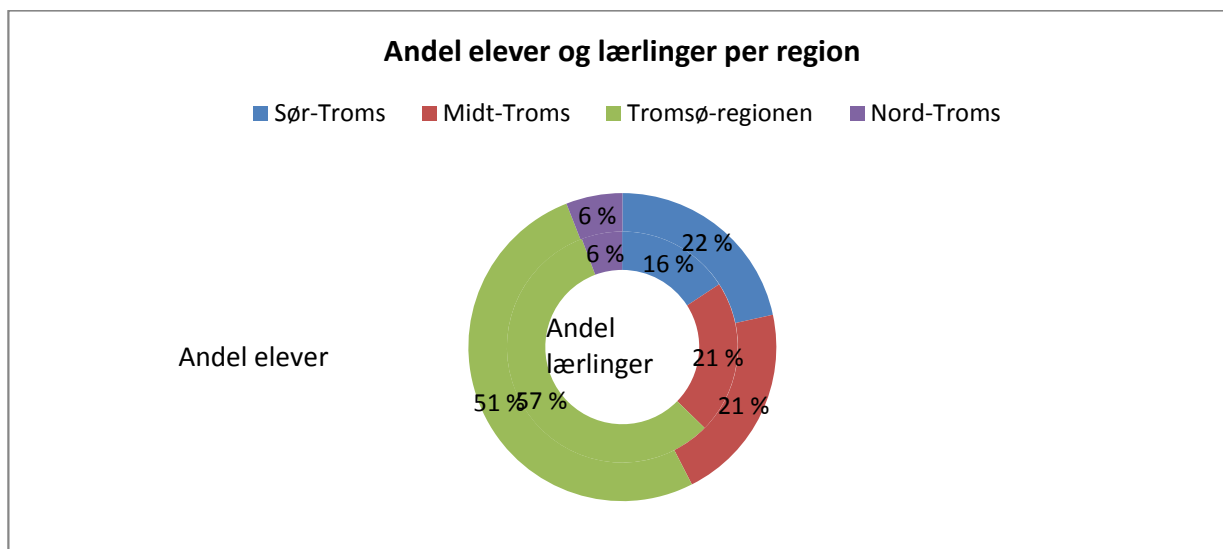
Tabell 3 Løpende lærekontrakter pr. region og utdanningsprogram 31.desember 2009. Tall fra VIGO.

Andelen lærekontrakter knyttet til studieretningene allmenne, økonomiske og administrative fag, formgivningsfag, kjemi- og prosessfag, mekaniske fag og salg og service vil reduseres i årene som kommer. Dette er alle studieretninger fra Reform 94 (R94) og som ble endret ved innføringen av Kunnskapsløftet.

Andelen eldre i befolkningen øker og det vil frem mot 2050 være stort behov for helsefagarbeidere i landet. Det er derfor et uttrykt mål i "Fylkesplanen for Troms" å få flere ungdommer og voksne til å velge helsearbeiderfaget.

Det er få ungdommer som velger naturbruk i Troms. For å øke rekrutteringen er det satt i gang en stipendordning for fiskeri og akvakultur. I tillegg er det satt i gang en utredning som skal vurdere landbruksutdanningen i fylket.

Andel elever og lærlinger pr. region

Figur 4 Andel elever og lærlinger pr. region 2009

Figuren viser at det ikke er samsvar mellom andelen elever og andelen lærlinger i Sør-Troms. Andelen elever i denne regionen er på 22%, mens andelen lærlinger bare er 16%. Det er derfor satt i gang et prosjekt for å øke antall lærekontrakter i regionen.

3.1.4. Spesialundervisning og tilrettelagt opplæring i bedrift

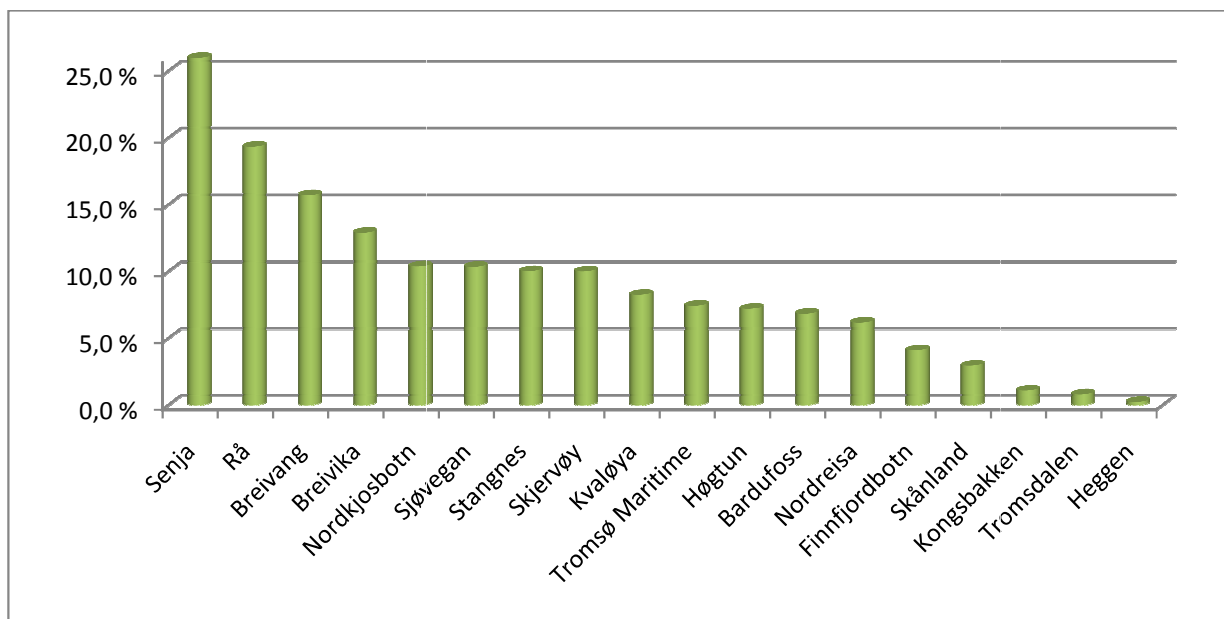
Tabell 4 viser at det opplæringsåret 2009-10 var 490 elever som søkte om å få spesialundervisning. I praksis betyr dette at ca. 8% av den totale elevmassen i fylket søkte om spesialundervisning. Det er en tendens at elever som søker spesialundervisning søker seg til skoler med yrkesfaglige tilbud.

Antall søkere til spesialundervisning 2006-2009

Skolenavn	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Bardufoss	28	35	36	28
Breivang	47	54	63	62
Breivika	70	61	82	83
Finnfjordbotn	3	6	11	14
Heggen	4	6	5	1
Høgtun	9	8	8	9
Kongsbakken	7	13	17	7
Kvaløya	34	31	33	33
Nordkjosbotn	22	16	18	19
Nordreisa	12	14	23	19
Rå	46	53	55	41
Senja	19	18	21	33
Sjøvegan	18	23	26	24
Skjervøy	7	12	6	8
Skånland	3	4	4	3
Stangnes	35	51	84	61
Tromsdalen	11	11	5	4
Tromsø Maritime	7	7	13	28
Nordborg	9	5	9	13
Totalt ant søkere	391	428	519	490

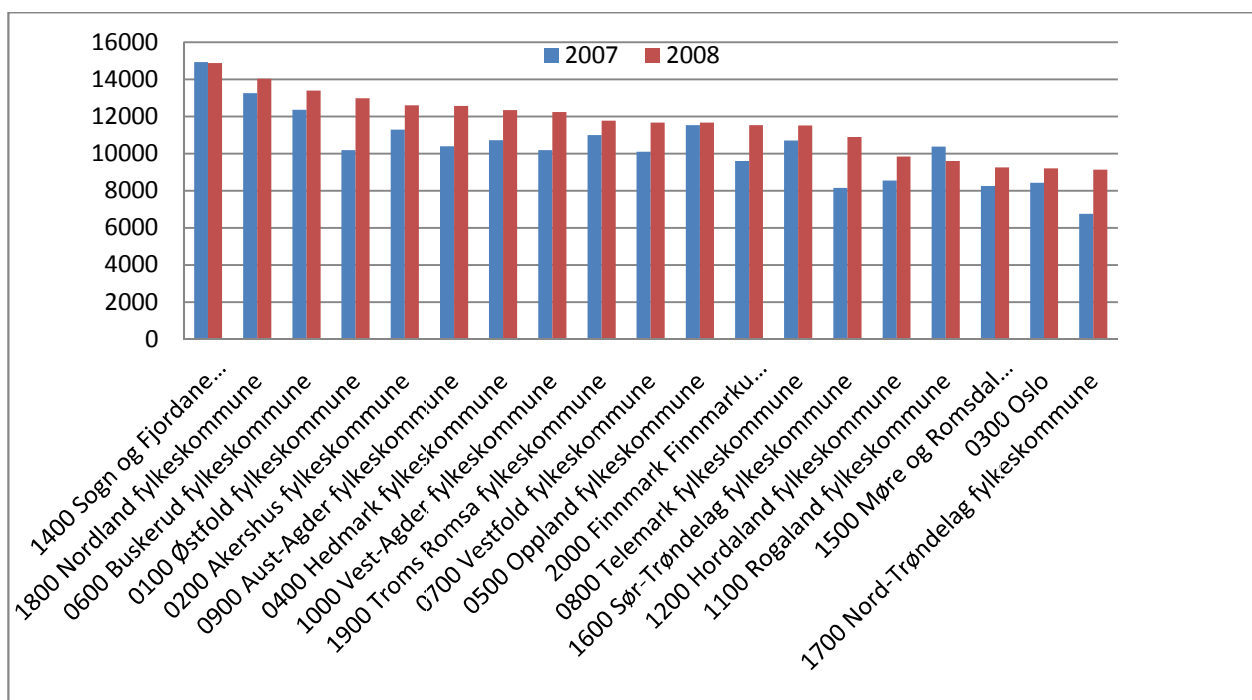
Tabell 4 Antall søkere spesialundervisning perioden 2006-2009.

Andel søkere til spesialundervisning 2009-10 - sortert

Figur 5 Andel søkere til spesialundervisning av faktisk elevtall pr. skole.

Brutto driftsutgifter til spesialundervisning og særskilt tilpasset opplæring pr. elev fordelt fylkesvis 2007 og 2008

Figur 6 Oversikt over brutto driftsutgifter til spesialundervisning og særskilt tilpasset pr. elev fordelt fylkesvis 2007 og 2008. Tall fra KOSTRA.

Figuren viser at Troms har en kostnad på kr. 11768 pr. elev i 2008 mot kr. 10992 i 2007. Landsgjennomsnittet for 2008 var kr. 11636.

Tilrettelagt opplæring i bedrift

Bedrifter som har lærlinger med sakkyndig dokumentert behov for særlig tilrettelegging av opplæringen i bedrift kan søke om ekstra tilskudd. Tilskuddsordningen forvaltes av Utdanningsdirektoratet. Innenfor denne ordningen kan bedriften blant annet søke om tilskudd til ekstra veiledningsressurs. Lærebedrifter i Troms fikk i 2009 utbetalt kr 810 000 i slikt ekstra tilskudd for 13 lærlinger/lærekandidater.

Lærekandidatordningen kan i seg selv ses på som ei tilrettelegging av opplæring i bedrift. En lærekandidat får opplæring etter en individuell opplæringsplan, hvor opplæringsmålene er valgt ut fra læreplanen for det aktuelle lærefaget og er tilpasset den enkelte lærekandidat og lærebedriftens virksomhet. Fylkeskommunen yter et oppstarttilskudd på kr. 15.000 pr. opplæringskontrakt til lærebedrifter som tar inn en lærekandidat med ungdomsrett. Bedriften kan i tillegg søke om ekstra tilskudd fra Utdanningsdirektoratet. Det ble i 2009 godkjent 25 nye opplæringskontrakter i Troms, mot 14 i 2008.

Utfordringer ved finansiering av opplæring for barn og unge i institusjoner

Jf. opplæringsloven § 13-2 har fylkeskommunen plikt til å sørge for grunnskoleopplæring, spesialpedagogisk hjelp og videregående opplæring i institusjoner etter barnevernloven.

Det er i dag utfordringer knyttet til finansiering av opplæring for barn og unge som bor i barnevernsinstitusjoner. Dette skyldes i hovedsak to ting; det ene er melderutiner fra barnevernet om hvilke barn/unge som til enhver tid er plassert på institusjon, og det andre er uforutsigbarhet på området. Det har vært en jevn økning i antall plasseringer fra og med år 2000.

Troms fylkeskommune holder sammen med kommunene på å utvikle en modell for oppfølging av elever på barneverninstitusjoner.

3.1.5. Språkopplæring

Særskilt språkopplæring

Fra og med høsten 2009 fikk fylkeskommunene ansvar for å gi særskilt norskopplæring til språklige minoriteter som er elever i videregående skole, jf. opplæringsloven § 3-12. Fylkeskommunen skal kartlegge elevenes språklige nivå og fatte vedtak om særskilt språkopplæring for elever som har svakt nivå i norsk. Elevene skal følge særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelig med norskkunnskaper og kan følge den vanlige opplæringa i skolen.

Samisk språkopplæring

Samiske elever i den videregående opplæring har rett til opplæring på samisk i henhold til lov og forskrift. Kunnskapsløftet innebærer også at elevene skal gis opplæring i samiske forhold i forhold til opplæringsloven § 6-4, 1. ledd.

Høsten 2009 var det 81 elever som hadde samisk som første språk, andre språk eller fremmedspråk.

Troms fylkeskommune vedtok for noen år siden en egen «Handlingsplan for samisk språk og kulturkompetanse 2002 – 2004» der formålet var å styrke kompetansen innenfor dette feltet i Troms. Handlingsplanen har senere blitt fulgt opp gjennom flere fylkesplaner, der det har vært en uttalt målsetning at alle elever i den videregående skole skal ha grunnleggende kunnskaper om samiske forhold.

Da det i 2002 ble inngått en samarbeidsavtale mellom Troms fylkeskommune og Sametinget, forpliktet fylkeskommunen seg til å følge opp tiltakene i handlingsplanen ved at ..» ingen elever skal gå ut av den videregående skole uten grunnleggende kunnskaper om samiske forhold»..., jfr. samarbeidsavtalens art. 5.

Da samarbeidsavtalen mellom Troms fylkeskommune og Sametinget ble rullert i 2007, fikk artikkel 5 ny ordlyd. Her heter det blant annet at «Arbeidet med å tilby alle elever i videregående skoler i Troms grunnleggende kunnskaper om samiske forhold skal videreføres».

Forpliktelsene i samarbeidsavtalen har dannet grunnlag for to samiske skoleutviklingsprosjekt som har hatt til formål å oppfylle intensjonene i handlingsplanen for 2002-2004 og samarbeidsavtalen. Prosjektene har lagt til rette for at alle videregående skoler i Troms kan jobbe kunnskapsbasert med samiske emner både innenfor fellesfagene og innenfor fag- og yrkesrettet opplæring.

3.1.6. Voksne i videregående opplæring

Opplæringslovens §4-A3 gir voksne under visse forutsetninger rett til videregående opplæring.

Alle voksne som søker yrkesfaglig utdanningsprogram blir realkompetansevurdert før oppstart. Dette gjøres for om mulig å gi avkortning i opplæringsløpet og for å kunne tilpasse opplæringen i forhold til individuelle behov. Innenfor studieforbereende fag er det et lite omfang av realkompetansevurdering fordi det er knyttet en del usikkerhet for søkere som er realkompetansevurdert ved opptak til høyere utdanning.

Høsten 2008 ble det etablert studieverksted ved et utvalg videregående skoler i Troms. Etableringen kom som et svar på vedtaket i fylkestinget i juni 2007 der ”*Strategiplan for voksenopplæring 2007 – 2012*” ble vedtatt.

Studieverksted gir mulighet for å tilby voksne opplæring på videregående skoles nivå i en fleksibel modell. Denne imøtekommer krav om et desentralisert tilbud, kontinuerlig inntak og individuell tilpasning med bakgrunn i realkompetanse, jobbsituasjon og sosiale forpliktelser, jfr.

Opplæringslovens § 4A-3. I yrkesfagene er opplæringen organisert i grupper der deltakerne møtes og får fagveiledning, mens opplæringen er nettbasert i de studieforbereende fagene. I modellene inngår også undervisning ved bruk av lyd/bilde.

Studieverkstedene er lagt til seks hovedskoler som igjen har ansvaret for tilbudet i sin region.

Totalt antall deltakere i studieverksted

Region	Lokalisering	Fagtilbud	Antall elever h/09
Nord-Troms	Nordreisa m/filial Skjervøy	Yrkesfag, fellesfag og studieforberedende fag	39
Tromsø	Kongsbakken	Studieforberedende fag	101
	Breivika	Yrkesfag og fellesfag	64
Midt-Troms	Bardufoss m/filialer Finnfjordbotn, Sjøvegan og Nordkjosbotn	Yrkesfag, fellesfag og studieforberedende fag	69
Sør-Troms	Vågsfjord	Studieforberedende fag	20
	Stangnes	Yrkesfag og fellesfag	28
Total			321

Tabell 5 Totalt antall deltakere i studieverksted 2009 – yrkesfaglige og studieforberedende utdanningsprogrammer.

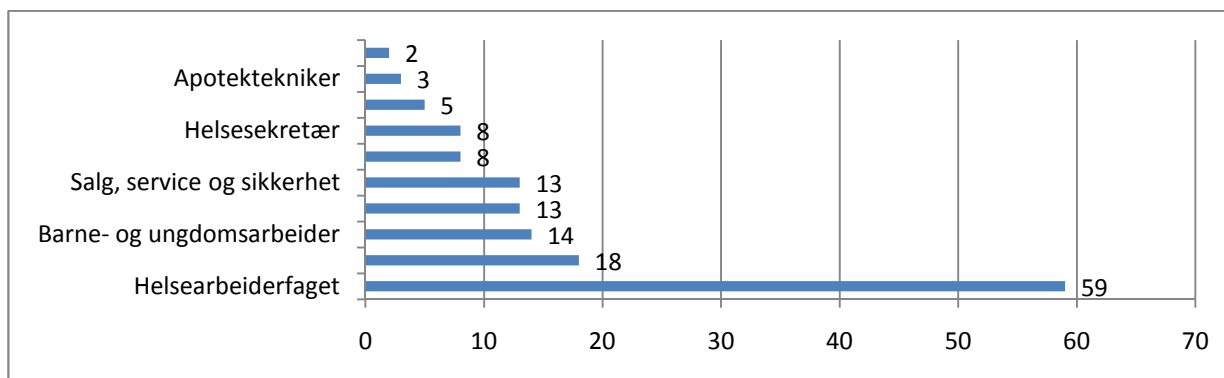
En av målsettingene med å organisere opplæringen på denne måten er å differensiere opplæringen i større grad enn gjennom tradisjonelle undervisningsmetoder knyttet til store gruppeenheter.

Videokonferanse brukes aktivt og forelesningene kjøres fra ett sted selv om det er deltakere i hele fylket. I realiteten betyr dette at også deltakere utenom studieverksted kan motta forelesninger.

Studieverksted gir større mulighet for kontinuerlig inntak og for å opprette tilbud for små grupper. I 2009 ble det blant annet gitt tilbud i helsearbeiderfaget for grupper i kommunene Karlsøy, Lyngen, Bardu (Øverbygda) og Bjarkøy med gode resultater.

Det har de fem siste årene vært en nedgang i antall deltakere i opplæring spesielt organisert for voksne.

Deltakere i studieverksted fordelt på yrkesfag

Figur 7 Deltakere i studieverksted fordelt på yrkesfag 2009

3.2. Læringsmiljø

Elevundersøkelsen er en nettbasert undersøkelse der elever i grunnsopplæringen har mulighet til å vurdere sitt eget læringsmiljø. Undersøkelsen er obligatorisk ved 7. og 10. trinn og på videregående trinn 1 (Vg1). For øvrige er undersøkelsen frivillig.

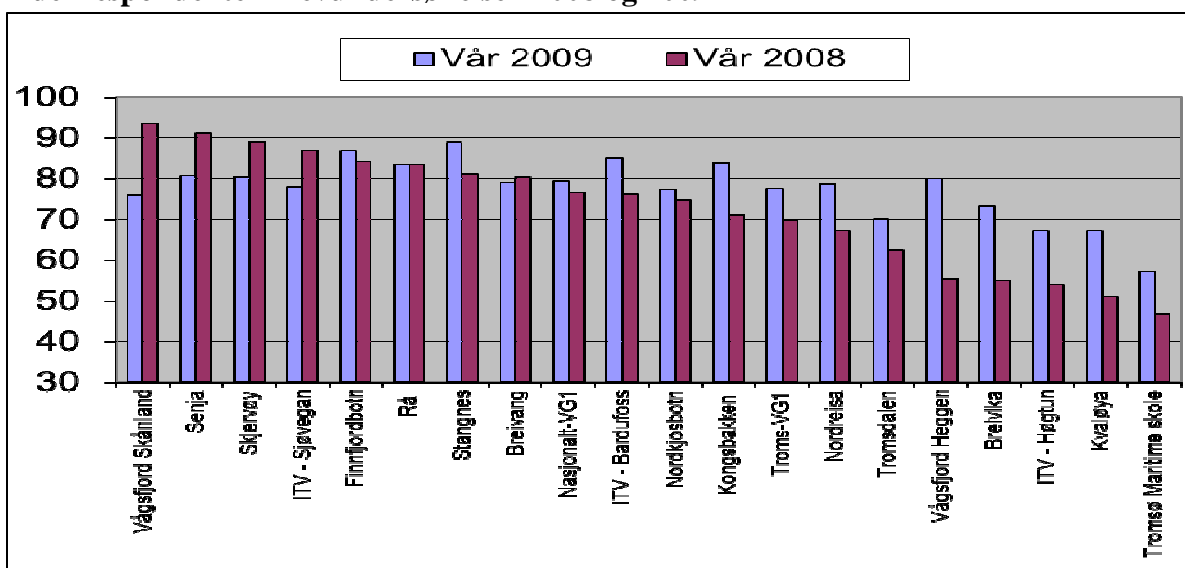
Elevundersøkelsen er opprettet som en del av et helhetlig nasjonalt kvalitetsvurderingssystem, hvor elevene får mulighet til å si sin mening om skolen de går på og hvordan de trives der. Den obligatoriske gjennomføringen av undersøkelsen er forankret i forskrift til opplæringslova, §2-3. Nasjonale undersøkelser om læringsmiljøet for elevene: ”Skoleeigaren skal sørge for at nasjonale undersøkingar om motivasjon, trivsel, mobbing, elevmedverknad, elevdemokrati og det fysiske miljøet blir gjennomførte og følgde opp lokalt.”

Elevundersøkelsen gjennomføres anonymt og gir tilbakemelding om elevenes subjektive oppfatning av egen læringsituasjon. Resultatene fra undersøkelsen gir skolene et viktig utgangspunkt for videre utvikling av et godt læringsmiljø i samarbeid med lærere og elever.

3.2.1. Elevundersøkelsen 2009

1852 Vg1-elever i Troms besvarte elevundersøkelsen våren 2009. Dette tilsvarer en svarprosent på 78 %, en framgang på 8 prosentpoeng fra året før. Figuren viser andelen per skole, og skoler med svak oppslutning i fjor har hatt en merkbart framgang. Figuren viser imidlertid også at skoler som hadde en høy deltakelse i 2008 har en noe lavere deltakelse i 2009. Målsettingen fra fjoråret om å nå 80 % ble nesten innfridd. Det nasjonale gjennomsnittet har også økt, men bare i mindre grad, og svarprosenten ligger nå på 79,6 %.

Andel respondenter Elevundersøkelsen 2008 og 2009

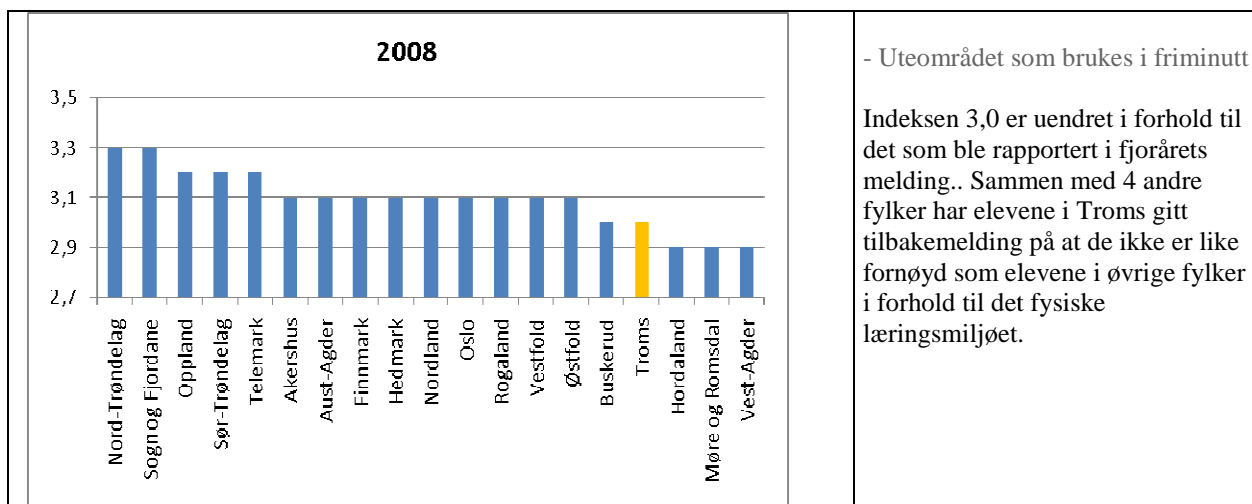
Figur 8 Andel respondenter ved Elevundersøkelsen 2008 og 2009 pr. skole.

3.2.2. Indikatorer per fylke 2009 sammenlignet med 2008

I Elevundersøkelsen brukes åtte indikatorer for å beskrive læringsmiljøet ved skolene; elevdemokrati, faglig veiledning, fysisk læringsmiljø, karriereveiledning, medbestemmelse, mobbing på skolen, motivasjon og trivsel. Det er om lag 60 obligatoriske spørsmål fra undersøkelsen som sammenfattes i disse åtte indikatorene. For hver av indikatorene gis det en indeks på en skala fra 1 til 5. Høy verdi betyr positivt resultat for alle indeksene unntatt mobbing, hvor lav verdi betyr liten forekomst av mobbing.

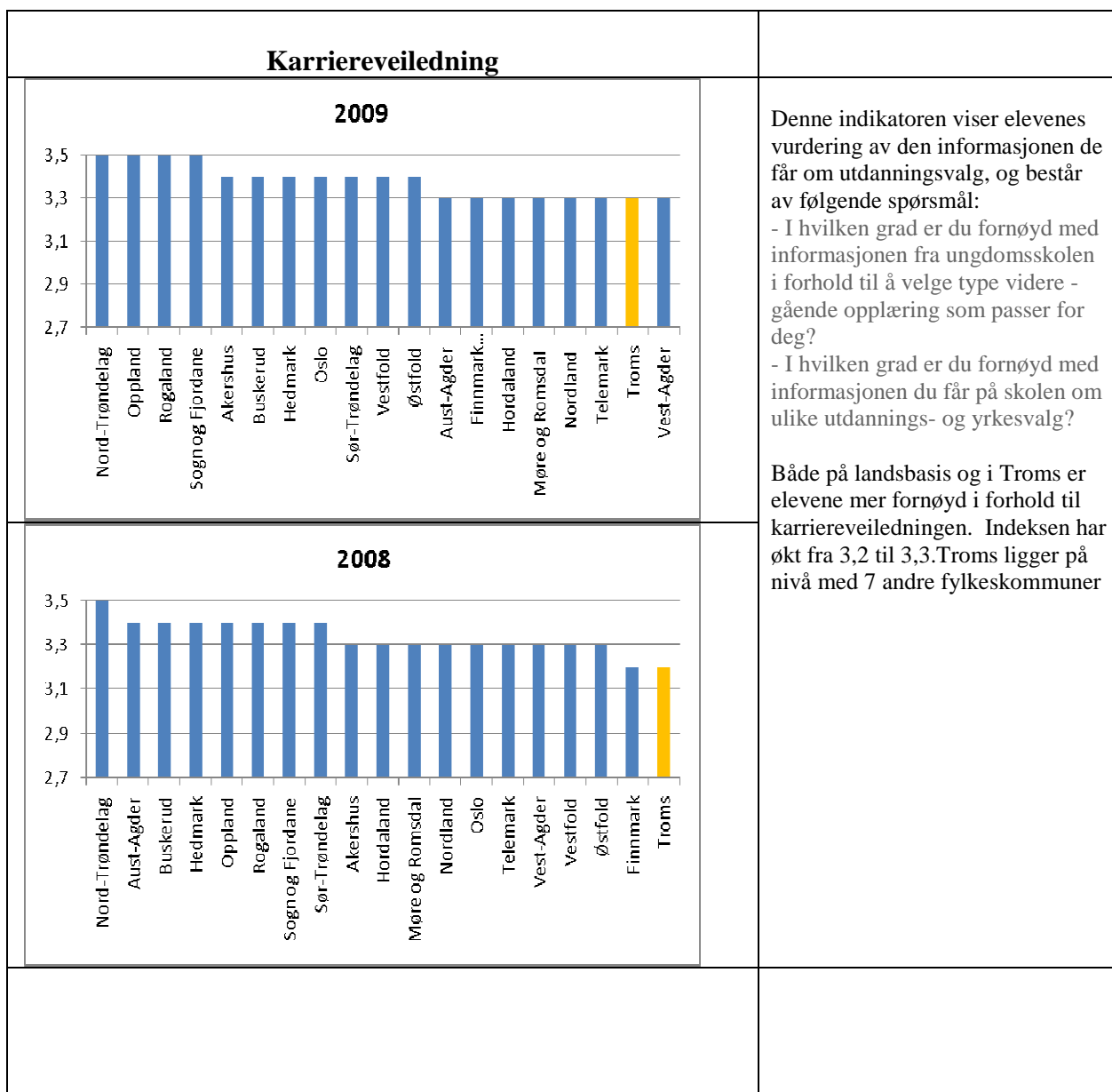
Elevdemokrati																																										
2009	<table border="1"> <caption>Data for 2009 Elevdemokrati</caption> <thead> <tr> <th>Fylke</th> <th>Indeks</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Nord-Trøndelag</td><td>3.5</td></tr> <tr><td>Sogn og Fjordane</td><td>3.5</td></tr> <tr><td>Akershus</td><td>3.3</td></tr> <tr><td>Oslo</td><td>3.3</td></tr> <tr><td>Rogaland</td><td>3.3</td></tr> <tr><td>Sør-Trøndelag</td><td>3.3</td></tr> <tr><td>Vestfold</td><td>3.3</td></tr> <tr><td>Aust-Agder</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Hedmark</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Hordaland</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Møre og Romsdal</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Oppland</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Telemark</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Østfold</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Buskerud</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Nordland</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Vest-Agder</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Finnmark...</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Troms</td><td>3.0</td></tr> </tbody> </table>	Fylke	Indeks	Nord-Trøndelag	3.5	Sogn og Fjordane	3.5	Akershus	3.3	Oslo	3.3	Rogaland	3.3	Sør-Trøndelag	3.3	Vestfold	3.3	Aust-Agder	3.2	Hedmark	3.2	Hordaland	3.2	Møre og Romsdal	3.2	Oppland	3.2	Telemark	3.2	Østfold	3.2	Buskerud	3.1	Nordland	3.1	Vest-Agder	3.1	Finnmark...	3.0	Troms	3.0	<p>Indikatoren viser elevenes vurdering av elevrådsarbeidet ved skolen og om skolen hører på elevrådets forslag, og består av følgende spørsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hvor godt arbeid synes du elev – rådet gjør på skolen? - Hører skolen på elevenes forslag? <p>Indeksen for Troms fra 2008 til 2009 er uendret og ligger på 3,0. Elevene gir med andre ord uttrykk for at det totalt sett ikke har skjedd en forbedring av elevdemokratiet ved skolene. Samtidig ser vi at noen av de andre fylkene scorer bedre enn i 2008.</p>
Fylke	Indeks																																									
Nord-Trøndelag	3.5																																									
Sogn og Fjordane	3.5																																									
Akershus	3.3																																									
Oslo	3.3																																									
Rogaland	3.3																																									
Sør-Trøndelag	3.3																																									
Vestfold	3.3																																									
Aust-Agder	3.2																																									
Hedmark	3.2																																									
Hordaland	3.2																																									
Møre og Romsdal	3.2																																									
Oppland	3.2																																									
Telemark	3.2																																									
Østfold	3.2																																									
Buskerud	3.1																																									
Nordland	3.1																																									
Vest-Agder	3.1																																									
Finnmark...	3.0																																									
Troms	3.0																																									
2008	<table border="1"> <caption>Data for 2008 Elevdemokrati</caption> <thead> <tr> <th>Fylke</th> <th>Indeks</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Nord-Trøndelag</td><td>3.4</td></tr> <tr><td>Sogn og Fjordane</td><td>3.4</td></tr> <tr><td>Akershus</td><td>3.3</td></tr> <tr><td>Oslo</td><td>3.3</td></tr> <tr><td>Sør-Trøndelag</td><td>3.3</td></tr> <tr><td>Vestfold</td><td>3.3</td></tr> <tr><td>Aust-Agder</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Buskerud</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Hedmark</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Hordaland</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Møre og Romsdal</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Oppland</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Rogaland</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Telemark</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Østfold</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Nordland</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Troms</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Vest-Agder</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Finnmark</td><td>2.9</td></tr> </tbody> </table>	Fylke	Indeks	Nord-Trøndelag	3.4	Sogn og Fjordane	3.4	Akershus	3.3	Oslo	3.3	Sør-Trøndelag	3.3	Vestfold	3.3	Aust-Agder	3.2	Buskerud	3.2	Hedmark	3.2	Hordaland	3.2	Møre og Romsdal	3.2	Oppland	3.2	Rogaland	3.2	Telemark	3.2	Østfold	3.2	Nordland	3.1	Troms	3.0	Vest-Agder	3.0	Finnmark	2.9	
Fylke	Indeks																																									
Nord-Trøndelag	3.4																																									
Sogn og Fjordane	3.4																																									
Akershus	3.3																																									
Oslo	3.3																																									
Sør-Trøndelag	3.3																																									
Vestfold	3.3																																									
Aust-Agder	3.2																																									
Buskerud	3.2																																									
Hedmark	3.2																																									
Hordaland	3.2																																									
Møre og Romsdal	3.2																																									
Oppland	3.2																																									
Rogaland	3.2																																									
Telemark	3.2																																									
Østfold	3.2																																									
Nordland	3.1																																									
Troms	3.0																																									
Vest-Agder	3.0																																									
Finnmark	2.9																																									

Faglig veiledning																																									
<p>2009</p> <table border="1"> <caption>Data for Faglig veiledning 2009</caption> <thead> <tr> <th>Kommune</th> <th>Indeks</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Nord-Trøndelag</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Rogaland</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Buskerud</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Hedmark</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Nordland</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Oppland</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Oslo</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Vest-Agder</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Vestfold</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Østfold</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Akershus</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Aust-Agder</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Finmark...</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Hordaland</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Møre og Romsdal</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Sogn og Fjordane</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Sør-Trøndelag</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Telemark</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Troms</td><td>3.0</td></tr> </tbody> </table>	Kommune	Indeks	Nord-Trøndelag	3.2	Rogaland	3.2	Buskerud	3.1	Hedmark	3.1	Nordland	3.1	Oppland	3.1	Oslo	3.1	Vest-Agder	3.1	Vestfold	3.1	Østfold	3.1	Akershus	3.0	Aust-Agder	3.0	Finmark...	3.0	Hordaland	3.0	Møre og Romsdal	3.0	Sogn og Fjordane	3.0	Sør-Trøndelag	3.0	Telemark	3.0	Troms	3.0	<p>Indikatoren viser i hvilken grad elevene føler at de får god veiledning om hvordan de kan forbedre seg og hvilke krav som stilles til det faglige arbeidet. Indikatoren består av følgende spørsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Forteller lærerne hva du bør gjøre for at du skal bli bedre i fagene? - Hvor ofte forteller lærerne deg hva du bør gjøre for at du skal bli bedre i fagene? <p>Indeksen for faglig veiledning viser en fremgang for hele landet. For Troms er indeksen endret fra 2,9 til 3,0, og ligger dermed på nivå med 8 andre fylkeskommuner.</p>
Kommune	Indeks																																								
Nord-Trøndelag	3.2																																								
Rogaland	3.2																																								
Buskerud	3.1																																								
Hedmark	3.1																																								
Nordland	3.1																																								
Oppland	3.1																																								
Oslo	3.1																																								
Vest-Agder	3.1																																								
Vestfold	3.1																																								
Østfold	3.1																																								
Akershus	3.0																																								
Aust-Agder	3.0																																								
Finmark...	3.0																																								
Hordaland	3.0																																								
Møre og Romsdal	3.0																																								
Sogn og Fjordane	3.0																																								
Sør-Trøndelag	3.0																																								
Telemark	3.0																																								
Troms	3.0																																								
<p>2008</p> <table border="1"> <caption>Data for Faglig veiledning 2008</caption> <thead> <tr> <th>Kommune</th> <th>Indeks</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Nordland</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Nord-Trøndelag</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Oslo</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Rogaland</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Akershus</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Buskerud</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Finmark</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Hordaland</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Møre og Romsdal</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Sogn og Fjordane</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Sør-Trøndelag</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Telemark</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Vest-Agder</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Vestfold</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Østfold</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Aust-Agder</td><td>2.9</td></tr> <tr><td>Hedmark</td><td>2.9</td></tr> <tr><td>Oppland</td><td>2.9</td></tr> <tr><td>Troms</td><td>2.9</td></tr> </tbody> </table>	Kommune	Indeks	Nordland	3.1	Nord-Trøndelag	3.1	Oslo	3.1	Rogaland	3.1	Akershus	3.0	Buskerud	3.0	Finmark	3.0	Hordaland	3.0	Møre og Romsdal	3.0	Sogn og Fjordane	3.0	Sør-Trøndelag	3.0	Telemark	3.0	Vest-Agder	3.0	Vestfold	3.0	Østfold	3.0	Aust-Agder	2.9	Hedmark	2.9	Oppland	2.9	Troms	2.9	
Kommune	Indeks																																								
Nordland	3.1																																								
Nord-Trøndelag	3.1																																								
Oslo	3.1																																								
Rogaland	3.1																																								
Akershus	3.0																																								
Buskerud	3.0																																								
Finmark	3.0																																								
Hordaland	3.0																																								
Møre og Romsdal	3.0																																								
Sogn og Fjordane	3.0																																								
Sør-Trøndelag	3.0																																								
Telemark	3.0																																								
Vest-Agder	3.0																																								
Vestfold	3.0																																								
Østfold	3.0																																								
Aust-Agder	2.9																																								
Hedmark	2.9																																								
Oppland	2.9																																								
Troms	2.9																																								
Fysisk læringsmiljø																																									
<p>2009</p> <table border="1"> <caption>Data for Fysisk læringsmiljø 2009</caption> <thead> <tr> <th>Kommune</th> <th>Indeks</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Sogn og Fjordane</td><td>3.5</td></tr> <tr><td>Oppland</td><td>3.4</td></tr> <tr><td>Nord-Trøndelag</td><td>3.3</td></tr> <tr><td>Akershus</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Hedmark</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Rogaland</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Telemark</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>Aust-Agder</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Møre og Romsdal</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Nordland</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Oslo</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Sør-Trøndelag</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Vestfold</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Østfold</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>Buskerud</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Finmark...</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Hordaland</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Troms</td><td>3.0</td></tr> <tr><td>Vest-Agder</td><td>3.0</td></tr> </tbody> </table>	Kommune	Indeks	Sogn og Fjordane	3.5	Oppland	3.4	Nord-Trøndelag	3.3	Akershus	3.2	Hedmark	3.2	Rogaland	3.2	Telemark	3.2	Aust-Agder	3.1	Møre og Romsdal	3.1	Nordland	3.1	Oslo	3.1	Sør-Trøndelag	3.1	Vestfold	3.1	Østfold	3.1	Buskerud	3.0	Finmark...	3.0	Hordaland	3.0	Troms	3.0	Vest-Agder	3.0	<p>Indikatoren viser elevenes vurdering av 10 forhold ved det fysiske læringsmiljøet, og består av følgende spørsmål:</p> <p>Er du fornøyd med følgende forhold på skolen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Luften i klasserommene - Temperaturen i klasserommene - Klasserommene ellers - Lærebøker og utstyr - Skolebibliotek - Toaletter - Garderobe og dusj - Skolebygget - Renhold/vasking
Kommune	Indeks																																								
Sogn og Fjordane	3.5																																								
Oppland	3.4																																								
Nord-Trøndelag	3.3																																								
Akershus	3.2																																								
Hedmark	3.2																																								
Rogaland	3.2																																								
Telemark	3.2																																								
Aust-Agder	3.1																																								
Møre og Romsdal	3.1																																								
Nordland	3.1																																								
Oslo	3.1																																								
Sør-Trøndelag	3.1																																								
Vestfold	3.1																																								
Østfold	3.1																																								
Buskerud	3.0																																								
Finmark...	3.0																																								
Hordaland	3.0																																								
Troms	3.0																																								
Vest-Agder	3.0																																								

- Uteområdet som brukes i friminutt

Indeksen 3,0 er uendret i forhold til det som ble rapportert i fjorårets melding.. Sammen med 4 andre fylker har elevene i Troms gitt tilbakemelding på at de ikke er like fornøyd som elevene i øvrige fylker i forhold til det fysiske læringsmiljøet.

Denne indikatoren viser elevenes vurdering av den informasjonen de får om utdanningsvalg, og består av følgende spørsmål:

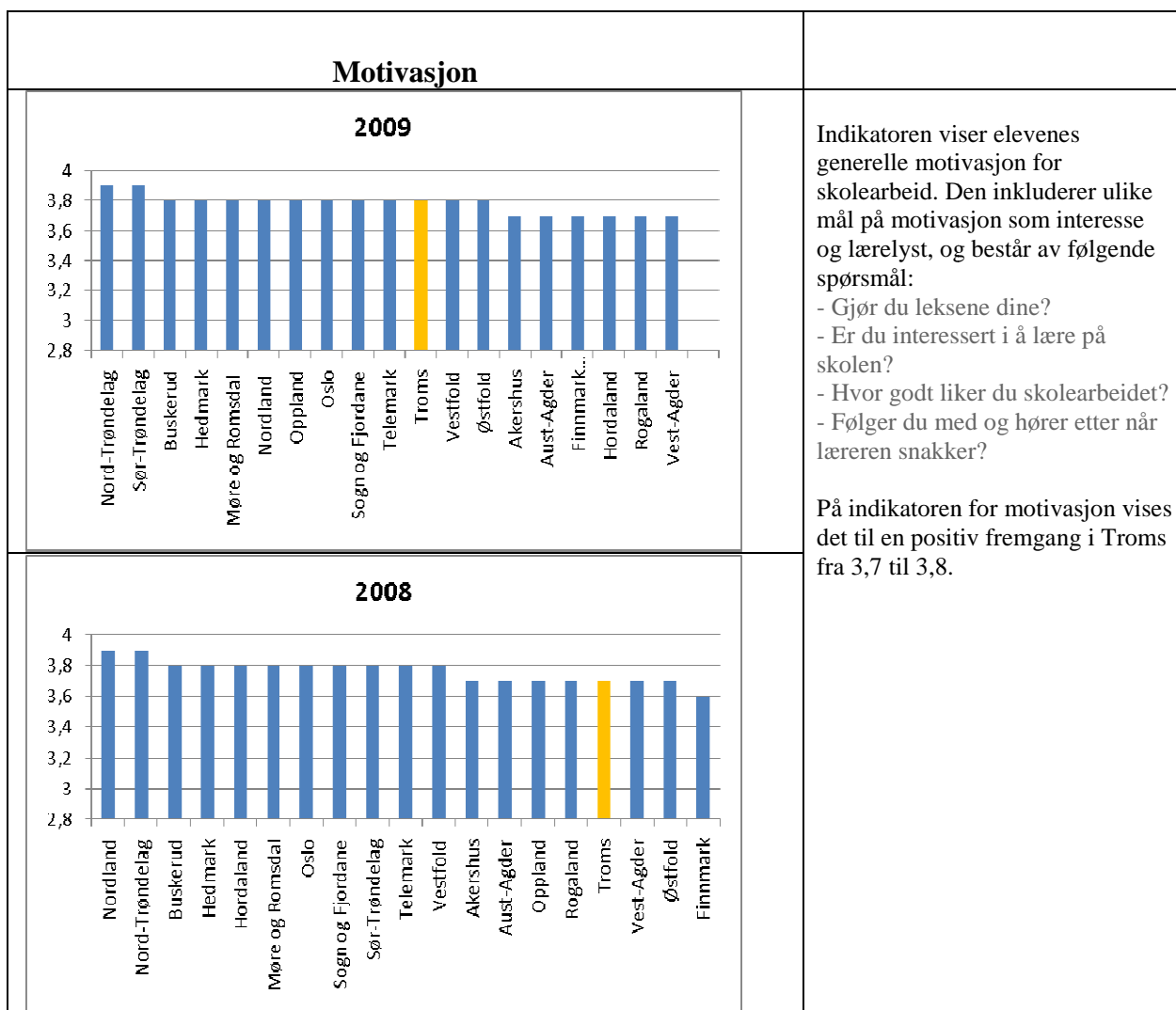
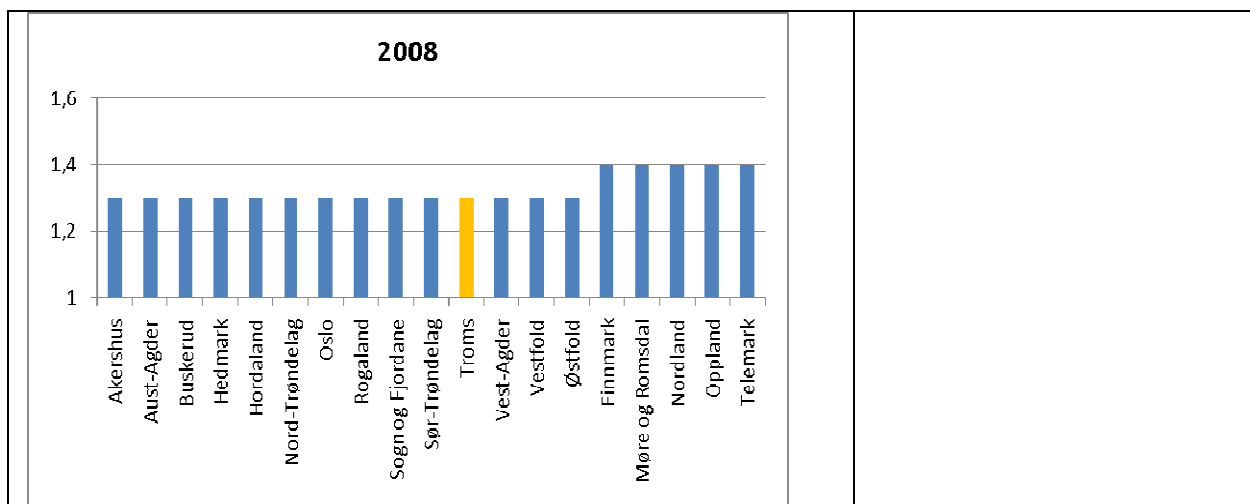
- I hvilken grad er du fornøyd med informasjonen fra ungdomsskolen i forhold til å velge type videre - gående opplæring som passer for deg?

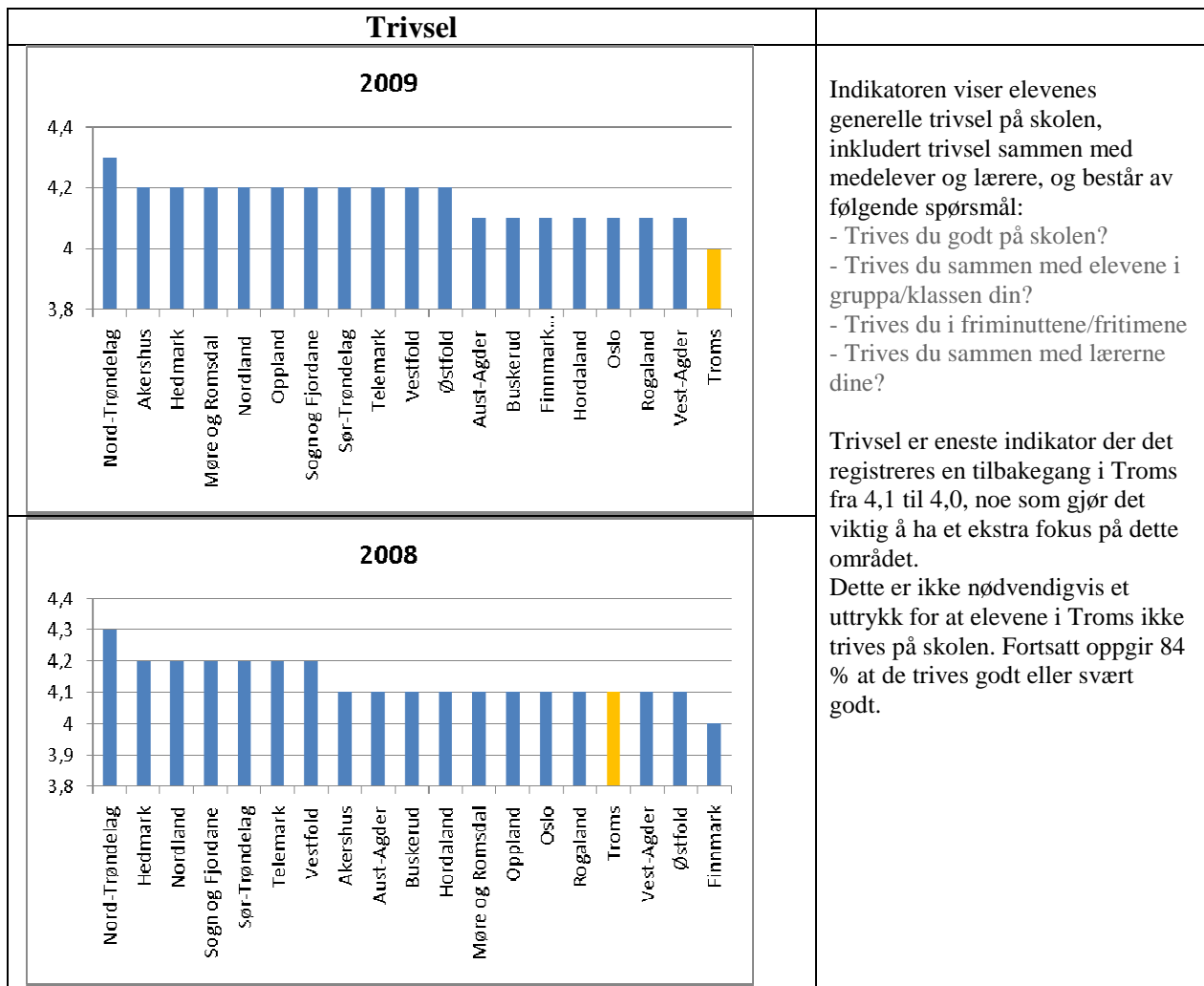
- I hvilken grad er du fornøyd med informasjonen du får på skolen om ulike utdannings- og yrkesvalg?

Både på landsbasis og i Troms er elevene mer fornøyd i forhold til karriereveiledningen. Indeksen har økt fra 3,2 til 3,3. Troms ligger på nivå med 7 andre fylkeskommuner

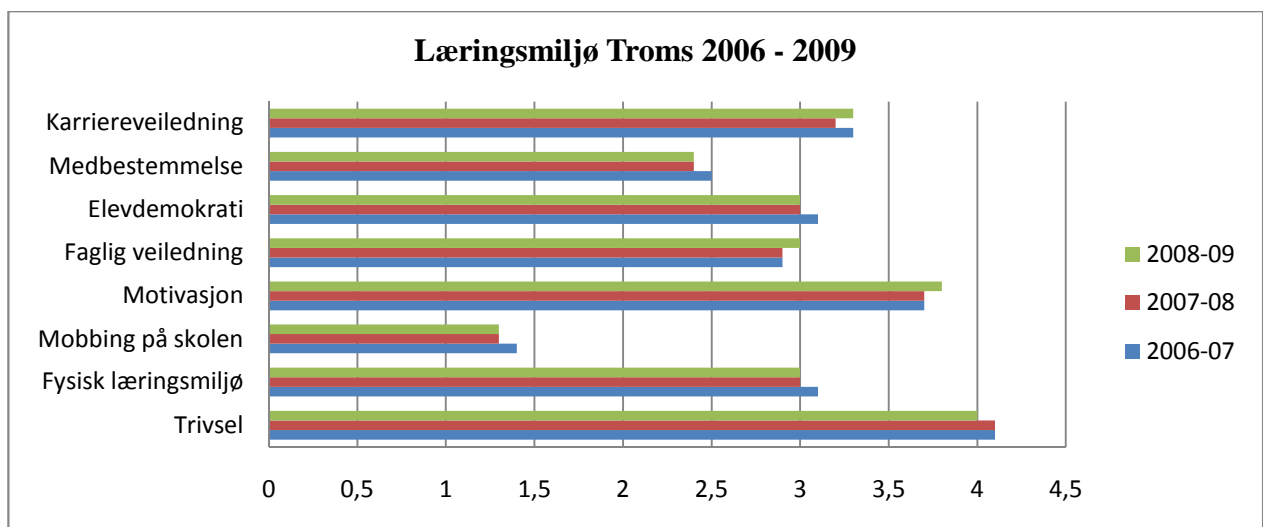
Medbestemmelse																																									
<p style="text-align: center;">2009</p> <table border="1"> <caption>Medbestemmelse 2009</caption> <thead> <tr> <th>Fylke</th> <th>Indeks</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Oslo</td><td>2.70</td></tr> <tr><td>Hedmark</td><td>2.60</td></tr> <tr><td>Nordland</td><td>2.60</td></tr> <tr><td>Nord-Trøndelag</td><td>2.60</td></tr> <tr><td>Rogaland</td><td>2.60</td></tr> <tr><td>Sogn og Fjordane</td><td>2.60</td></tr> <tr><td>Akershus</td><td>2.50</td></tr> <tr><td>Hordaland</td><td>2.50</td></tr> <tr><td>Møre og Romsdal</td><td>2.50</td></tr> <tr><td>Oppland</td><td>2.50</td></tr> <tr><td>Sør-Trøndelag</td><td>2.50</td></tr> <tr><td>Telemark</td><td>2.50</td></tr> <tr><td>Vestfold</td><td>2.50</td></tr> <tr><td>Østfold</td><td>2.50</td></tr> <tr><td>Aust-Agder</td><td>2.40</td></tr> <tr><td>Buskerud</td><td>2.40</td></tr> <tr><td>Finmark...</td><td>2.40</td></tr> <tr><td>Troms</td><td>2.40</td></tr> <tr><td>Vest-Agder</td><td>2.40</td></tr> </tbody> </table>	Fylke	Indeks	Oslo	2.70	Hedmark	2.60	Nordland	2.60	Nord-Trøndelag	2.60	Rogaland	2.60	Sogn og Fjordane	2.60	Akershus	2.50	Hordaland	2.50	Møre og Romsdal	2.50	Oppland	2.50	Sør-Trøndelag	2.50	Telemark	2.50	Vestfold	2.50	Østfold	2.50	Aust-Agder	2.40	Buskerud	2.40	Finmark...	2.40	Troms	2.40	Vest-Agder	2.40	<p>Denne indikatoren viser elevenes følelse av å få være med på å bestemme arbeidsmål, arbeidsplaner, arbeidsmåter og hva det skal legges vekt på ved vurdering. Indeksen består av følgende spørsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Får du være med å bestemme hva det skal legges vekt på når ditt arbeid skal vurderes? I hvor mange fag får du være med på å: <ul style="list-style-type: none"> - lage arbeidsplaner? - velge mellom ulike oppgave - typer? - velge arbeidsmåter i fagene?
Fylke	Indeks																																								
Oslo	2.70																																								
Hedmark	2.60																																								
Nordland	2.60																																								
Nord-Trøndelag	2.60																																								
Rogaland	2.60																																								
Sogn og Fjordane	2.60																																								
Akershus	2.50																																								
Hordaland	2.50																																								
Møre og Romsdal	2.50																																								
Oppland	2.50																																								
Sør-Trøndelag	2.50																																								
Telemark	2.50																																								
Vestfold	2.50																																								
Østfold	2.50																																								
Aust-Agder	2.40																																								
Buskerud	2.40																																								
Finmark...	2.40																																								
Troms	2.40																																								
Vest-Agder	2.40																																								
<p style="text-align: center;">2008</p> <table border="1"> <caption>Medbestemmelse 2008</caption> <thead> <tr> <th>Fylke</th> <th>Indeks</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Nordland</td><td>2.60</td></tr> <tr><td>Nord-Trøndelag</td><td>2.60</td></tr> <tr><td>Oslo</td><td>2.60</td></tr> <tr><td>Sogn og Fjordane</td><td>2.60</td></tr> <tr><td>Akershus</td><td>2.50</td></tr> <tr><td>Hedmark</td><td>2.50</td></tr> <tr><td>Hordaland</td><td>2.50</td></tr> <tr><td>Oppland</td><td>2.50</td></tr> <tr><td>Sør-Trøndelag</td><td>2.50</td></tr> <tr><td>Telemark</td><td>2.50</td></tr> <tr><td>Vestfold</td><td>2.50</td></tr> <tr><td>Aust-Agder</td><td>2.40</td></tr> <tr><td>Buskerud</td><td>2.40</td></tr> <tr><td>Finmark</td><td>2.40</td></tr> <tr><td>Møre og Romsdal</td><td>2.40</td></tr> <tr><td>Rogaland</td><td>2.40</td></tr> <tr><td>Troms</td><td>2.40</td></tr> <tr><td>Vest-Agder</td><td>2.40</td></tr> <tr><td>Østfold</td><td>2.40</td></tr> </tbody> </table>	Fylke	Indeks	Nordland	2.60	Nord-Trøndelag	2.60	Oslo	2.60	Sogn og Fjordane	2.60	Akershus	2.50	Hedmark	2.50	Hordaland	2.50	Oppland	2.50	Sør-Trøndelag	2.50	Telemark	2.50	Vestfold	2.50	Aust-Agder	2.40	Buskerud	2.40	Finmark	2.40	Møre og Romsdal	2.40	Rogaland	2.40	Troms	2.40	Vest-Agder	2.40	Østfold	2.40	<p>Indeksen for medbestemmelse er 2,4 og uendret for Troms sammenlignet med 2008. En del andre fylker kan imidlertid vise til fremgang, slik at Troms nå ligger nederst sammen med 4 andre fylker.</p>
Fylke	Indeks																																								
Nordland	2.60																																								
Nord-Trøndelag	2.60																																								
Oslo	2.60																																								
Sogn og Fjordane	2.60																																								
Akershus	2.50																																								
Hedmark	2.50																																								
Hordaland	2.50																																								
Oppland	2.50																																								
Sør-Trøndelag	2.50																																								
Telemark	2.50																																								
Vestfold	2.50																																								
Aust-Agder	2.40																																								
Buskerud	2.40																																								
Finmark	2.40																																								
Møre og Romsdal	2.40																																								
Rogaland	2.40																																								
Troms	2.40																																								
Vest-Agder	2.40																																								
Østfold	2.40																																								

Mobbing på skolen																																									
<p style="text-align: center;">2009</p> <table border="1"> <caption>Mobbing på skolen 2009</caption> <thead> <tr> <th>Fylke</th> <th>Indeks</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Akershus</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Aust-Agder</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Buskerud</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Finmark...</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Hedmark</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Hordaland</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Møre og Romsdal</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Nordland</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Nord-Trøndelag</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Oppland</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Oslo</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Rogaland</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Sogn og Fjordane</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Sør-Trøndelag</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Telemark</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Troms</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Vestfold</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Østfold</td><td>1.30</td></tr> <tr><td>Vest-Agder</td><td>1.40</td></tr> </tbody> </table>	Fylke	Indeks	Akershus	1.30	Aust-Agder	1.30	Buskerud	1.30	Finmark...	1.30	Hedmark	1.30	Hordaland	1.30	Møre og Romsdal	1.30	Nordland	1.30	Nord-Trøndelag	1.30	Oppland	1.30	Oslo	1.30	Rogaland	1.30	Sogn og Fjordane	1.30	Sør-Trøndelag	1.30	Telemark	1.30	Troms	1.30	Vestfold	1.30	Østfold	1.30	Vest-Agder	1.40	<p>Indikatoren viser andelen elever som oppgir at de har blitt mobbet de siste månedene, og består av følgende spørsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene? <p>Indeksen for mobbing på skolen er omvendt i forhold til de øvrige indikatorene. Jo lavere score jo bedre er det. Det er lav grad av mobbing blant elevene i Troms, og fylket skiller seg ikke ut i forhold til resten av landet.</p>
Fylke	Indeks																																								
Akershus	1.30																																								
Aust-Agder	1.30																																								
Buskerud	1.30																																								
Finmark...	1.30																																								
Hedmark	1.30																																								
Hordaland	1.30																																								
Møre og Romsdal	1.30																																								
Nordland	1.30																																								
Nord-Trøndelag	1.30																																								
Oppland	1.30																																								
Oslo	1.30																																								
Rogaland	1.30																																								
Sogn og Fjordane	1.30																																								
Sør-Trøndelag	1.30																																								
Telemark	1.30																																								
Troms	1.30																																								
Vestfold	1.30																																								
Østfold	1.30																																								
Vest-Agder	1.40																																								

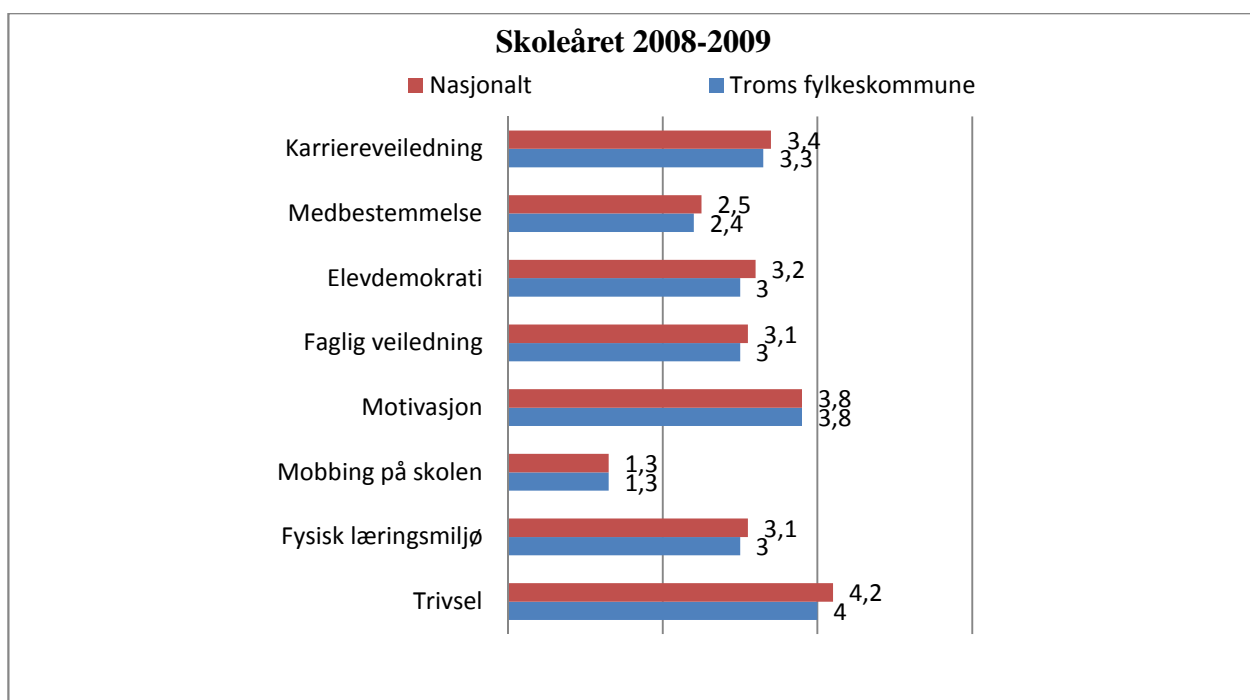

3.2.3. Sammenligning av resultater

Figur 9 Utvikling i læringsmiljøet i Troms de siste 2006 - 2009

Sammenligning av resultater over tid er sentralt i arbeidet med kvalitet i opplæringen. Det tar tid å oppnå varige endringer i forbindelse med læringsmiljø, og for med sikkerhet å kunne si at det skjer en endring, må resultatene følges opp over flere år. Elevundersøkelsen ble revidert i 2007, og det er derfor bare mulig å sammenligne resultatene for de tre siste årene. Grafen i figuren ovenfor viser en sammenligning av indeksene for de tre siste årene elevundersøkelsen er gjennomført. I løpet av de tre siste årene har det vært liten endring i læringsmiljøet slik det er målt gjennom de ulike indikatorene. Figuren viser imidlertid at det har vært en liten bedring når det gjelder karriereveiledning, faglig veiledning og motivasjon, mens det har vært en liten tilbakegang i forhold til trivsel, fysisk læringsmiljø, elevdemokrati og medbestemmelse i perioden 2006-2009.

Figur 10 Læringsmiljø i Troms og nasjonalt 2008-2009

Figuren viser at Troms fylkeskommune ligger på nivå med landsgjennomsnittet når det gjelder motivasjon og mobbing, mens fylket ligger litt under på de andre indikatorene.

3.3. Resultater

I tilstandsrapporten er følgende resultatindikatorer obligatoriske:

- Matematikk Vg2T og Vg2P studieforberedende, standpunkt og eksamen
- Norsk hovedmål studieforberedende, standpunkt og eksamen
- Norsk yrkesfaglig, standpunkt og eksamen
- Matematikk Vg1T og Vg1P yrkesfaglig, standpunkt og eksamen
- Engelsk studieforberedende, standpunkt og eksamen
- Engelsk yrkesfaglige, standpunkt og eksamen

3.3.1. Eksamenskarakterer

Matematikk Vg2T studieforbereidende

Indikatoren viser gjennomsnittresultater fra sentralgitt skriftlig eksamen i fellesfaget matematikk Vg2T på Vg2. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter. T er betegnelsen på den varianten av matematikk som er teoretisk rettet.

Matematikk Vg2P studieforbereidende

Indikatoren viser gjennomsnittresultater fra sentralgitt skriftlig eksamen i fellesfaget matematikk Vg2P på Vg2. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter. P er betegnelsen på den varianten av matematikk som er praktisk rettet.

Norsk hovedmål studieforbereidende

Indikatoren viser gjennomsnittresultater fra sentralgitt skriftlig eksamen i fellesfaget norsk hovedmål studieforbereidende på Vg3. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter.

Norsk yrkesfaglig

Indikatoren viser gjennomsnittresultater fra lokalgitt skriftlig eksamen i fellesfaget norsk på Vg2. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter.

Matematikk Vg1T yrkesfag

Indikatoren viser gjennomsnittresultater fra lokalgitt skriftlig eksamen i fellesfaget matematikk Vg1T på Vg1. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter. T er betegnelsen på den varianten av matematikk som er teoretisk rettet.

Matematikk Vg1P yrkesfag

Indikatoren viser gjennomsnittresultater fra lokalgitt skriftlig eksamen i fellesfaget matematikk Vg1P på Vg1. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter. P er betegnelsen på den varianten av matematikk som er praktisk rettet.

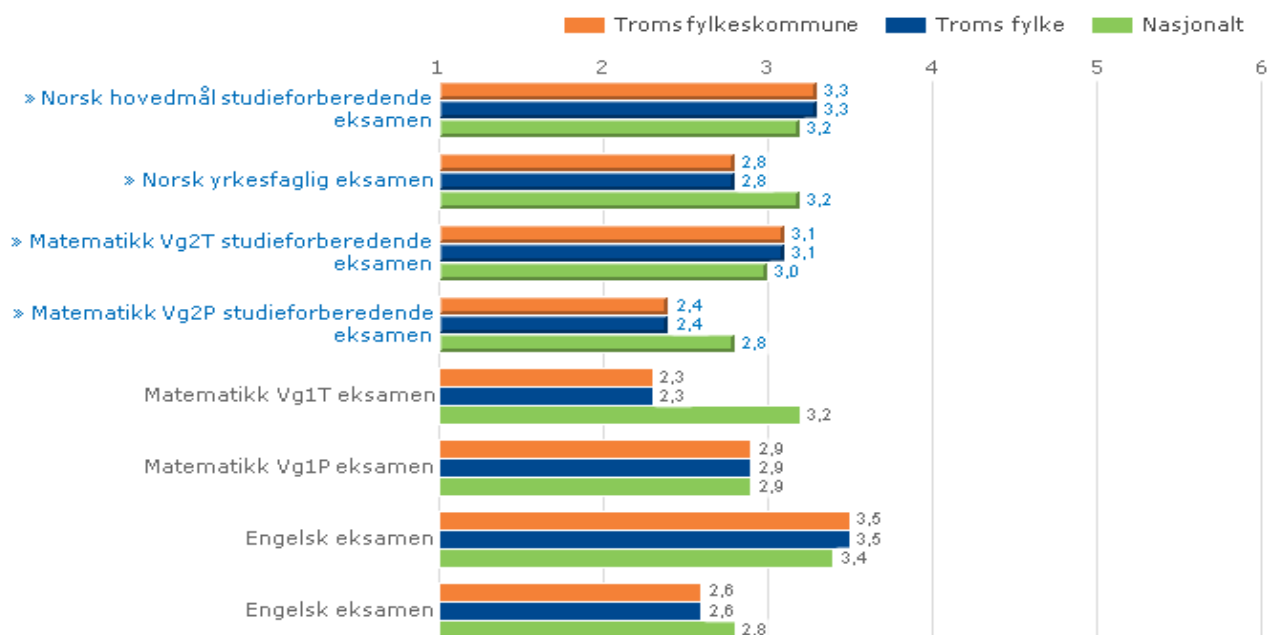
Engelsk studieforbereidende

Indikatoren viser gjennomsnittresultater fra sentralgitt skriftlig eksamen i fellesfaget engelsk på Vg1. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter.

Engelsk yrkesfaglig

Indikatoren viser gjennomsnittresultater fra sentralgitt skriftlig eksamen i fellesfaget engelsk på Vg2. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter.

Troms fylkeskommune eksamen- sammenlignet nasjonalt 2008-09

Troms fylkeskommune, Videregående opplæring, Eksamenskarakterer

Figur 11 Eksamensresultater for Troms fylkeskommune sammenlignet med nasjonalt nivå 2008-09. Tall fra Skoleporten.

Tabellen gir en sammenligning av eksamensresultatene mellom Troms fylkeskommune, Troms fylke (inkluderer de private skolene) og det nasjonale gjennomsnittet.

Eksamensresultatene i Troms fylkeskommune skiller seg ikke vesentlig ut i forhold til landsgjennomsnittet. Unntakene er i forhold til fagene norsk yrkesfaglig eksamen, matematikk vg2 P studieforberevende og matematikk vg1 T hvor Troms har dårligere resultater enn resten av landet.

3.3.2. Standpunkt karakterer

Matematikk Vg2T studieforberevende

Indikatoren viser gjennomsnittlig standpunkt karakter for fellesfaget matematikk Vg2T på Vg2. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter. T er betegnelsen på den varianten av matematikk som er teoretisk rettet.

Matematikk Vg2P studieforberevende

Indikatoren viser gjennomsnittlig standpunkt karakter for fellesfaget matematikk Vg2P på Vg2. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter. P er betegnelsen på den varianten av matematikk som er praktisk rettet.

Norsk hovedmål studieforberedende

Indikatoren viser gjennomsnittlig standpunktkarakter for fellesfaget norsk hovedmål studieforberedende på Vg3. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter.

Norsk yrkesfaglig

Indikatoren viser gjennomsnittlig standpunktkarakter for fellesfaget norsk på Vg2. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter.

Matematikk Vg1T yrkesfaglig

Indikatoren viser gjennomsnittlig standpunktkarakter for fellesfaget matematikk Vg1T på Vg1. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter. T er betegnelsen på den varianten av matematikk som er teoretisk rettet.

Matematikk Vg1P yrkesfaglig

Indikatoren viser gjennomsnittlig standpunktkarakter for fellesfaget matematikk Vg1P på Vg1. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter. P er betegnelsen på den varianten av matematikk som er praktisk rettet.

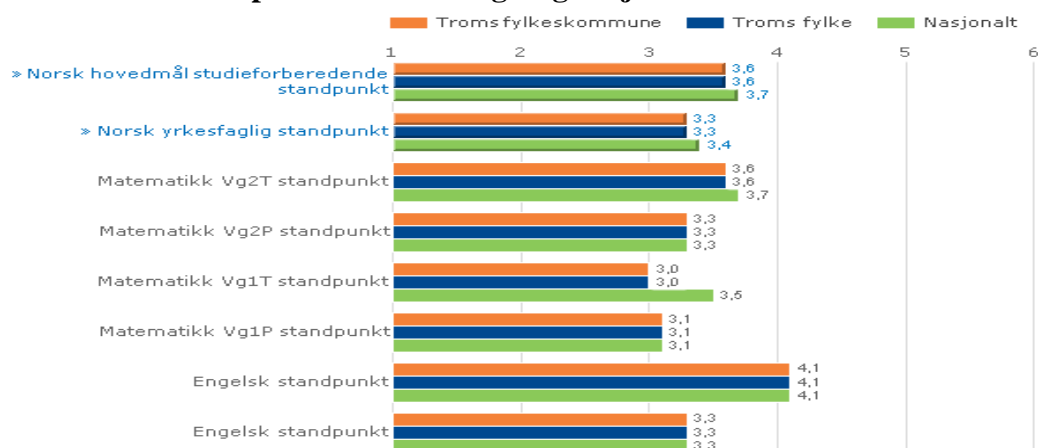
Engelsk studieforberedende

Indikatoren viser gjennomsnittlig standpunktkarakter for fellesfaget engelsk på Vg1. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter.

Engelsk yrkesfag

Indikatoren viser gjennomsnittlig standpunktkarakter for fellesfaget engelsk på Vg2. I karaktersettingen benyttes en skala fra 1 til 6, hvor 6 er beste karakter.

Troms fylkeskommune standpunkt - sammenligning nasjonalt 2008-09

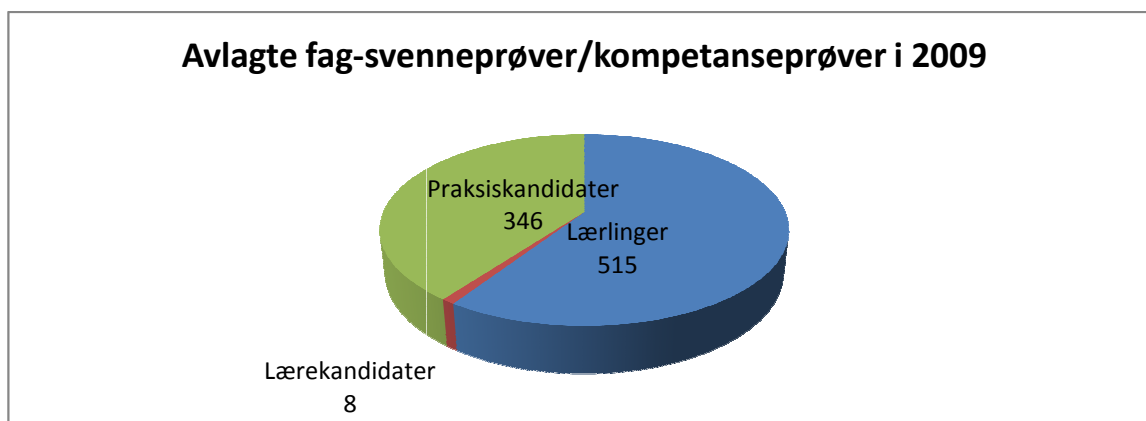
Troms fylkeskommune, Videregående opplæring, Standpunktkarakterer

Figur 12 Standpunktkarakterer for Troms fylkeskommune sammenlignet med nasjonalt nivå 2008-09. Tall fra Skoleporten.

Tabellen viser at nivået på standpunktkarakterene i Troms fylkeskommune ligger på det nasjonale gjennomsnittet, bortsett fra faget matematikk vg1 T der Troms ligger noe under.

Vi ser at forskjellene mellom eksamenskarakterer (figur 10) og standpunktkarakterer (figur 11) er for store i Troms i forhold til landsgjennomsnittet, noe som tyder på at det må arbeides med vurderingspraksisen ved skolene og da spesielt i forhold til norsk og matematikk. I tillegg må det arbeides for å heve kvaliteten i fagene.

3.3.3. Avlagte prøver fagopplæring

Figur 13 Avlagte fag-svenneprøver/kompetanseprøver i 2009.

Lærekandidat

Elev som inngår opplæringskontrakt med en lærebedrift med siktemål en mindre omfattende prøve enn fag-/svenneprøve, en kompetanseprøve. Hvis eleven i løpet av læretiden viser seg å kunne oppnå yrkeskompetanse, kan opplæringskontrakten endres til ordinær lærekontrakt med fag- / svennebrev som mål.

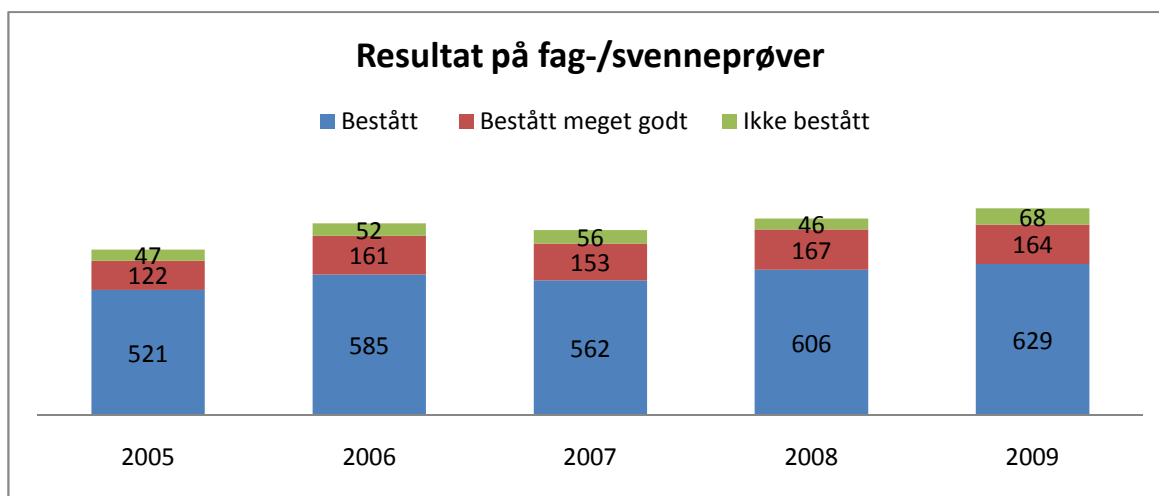
Lærling

Elev som tar sikte på å avlegge fag- eller svenneprøve i et lærefag, og inngår lærekontrakt med en lærebedrift.

Praksiskandidat

Voksne som har minst 25 % lengre praksistid i et lærefag enn den fastsatte læretiden i faget. Praksisen må være allsidig og dokumentert, etter en samlet vurdering dekke de mest vesentlige delene av innholdet i læreplanen for Vg3/opplæring i bedrift i lærefaget, og være godkjent av fylkeskommunen før fag- eller svenneprøven kan avlegges. Realkompetansevurdering kan ikke erstatte praksiskravet.

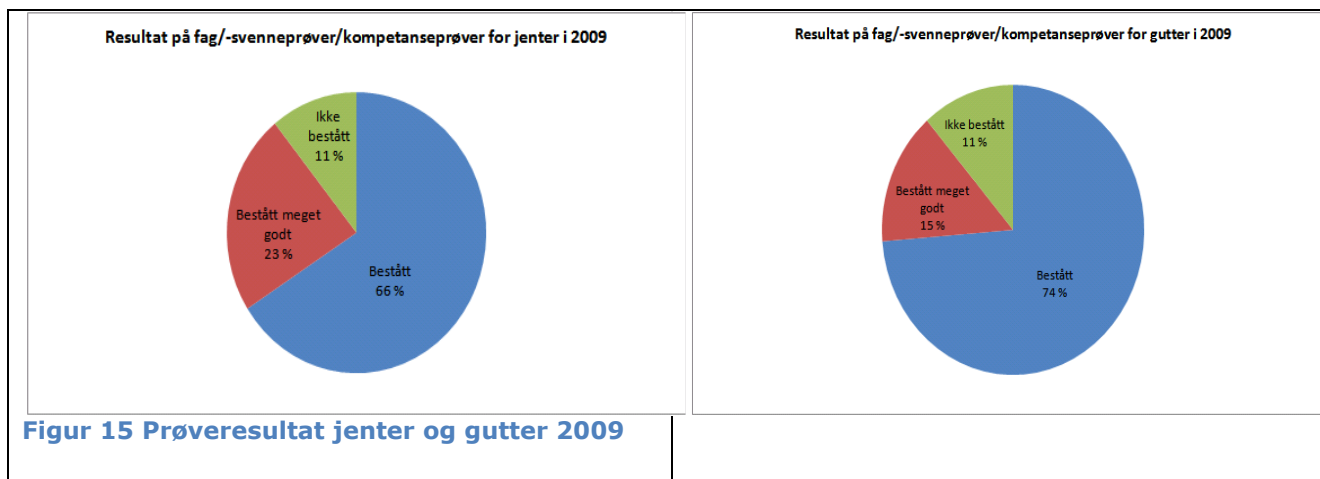
Resultat på fag-/svenneprøver 2005 - 2009

Figur 14 Resultat på fag-/svenneprøver 2005 - 2009

Figuren viser antall avlagte fag-/svenne- og kompetanseprøver i perioden 2005-2009. I 2005 var det totalt 690 avlagte prøver, mens det i 2009 var 861. Andelen ikke bestått er noe høyere i 2009 (7,9%) enn tidligere år.

Prøveresultat jenter og gutter 2009

Figur 15 Prøveresultat jenter og gutter 2009

Dersom vi ser på resultatene på de avlagte fag-/svenne- og kompetanseprøvene i 2009, så ser vi at jentene har noe bedre resultat enn guttene. Andelen ikke-bestått er imidlertid den samme for begge kjønn.

3.4. Gjennomføring og avbrudd i videregående opplæring

3.4.1. Gjennomføring

Gjennomført opplæring betyr her at utdanningsinstitusjonen har utstedt vitnemål, fag- og/eller svennebrev eller på annen måte har godkjent at eleven har oppfylt de krav som stilles for gjennomføring av videregående opplæring. SSB lager årlig statistikk på gjennomføring med følgende kategorier:

- fullført på normert tid
- fullført på mer enn normert tid
- i opplæring fem år etter påbegynt grunnkurs
- ikke fullført

Fullført på normert tid

Prosentdelen av elever og lærlinger som har fullført videregående opplæring på normert tid. Gjennomstrømming i videregående opplæring er definert som den delen som har bestått sluttkompetanse fra videregående opplæring i løpet av normert tid for det aktuelle opplæringsløpet (for eksempel er de fleste vitnemålsløp 3-årige, mens hovedløpet for fagbrev er 4 år).

Fullført på mer enn normert tid

Prosentdelen elever og lærlinger som har fullført videregående opplæring på mer enn normert tid.

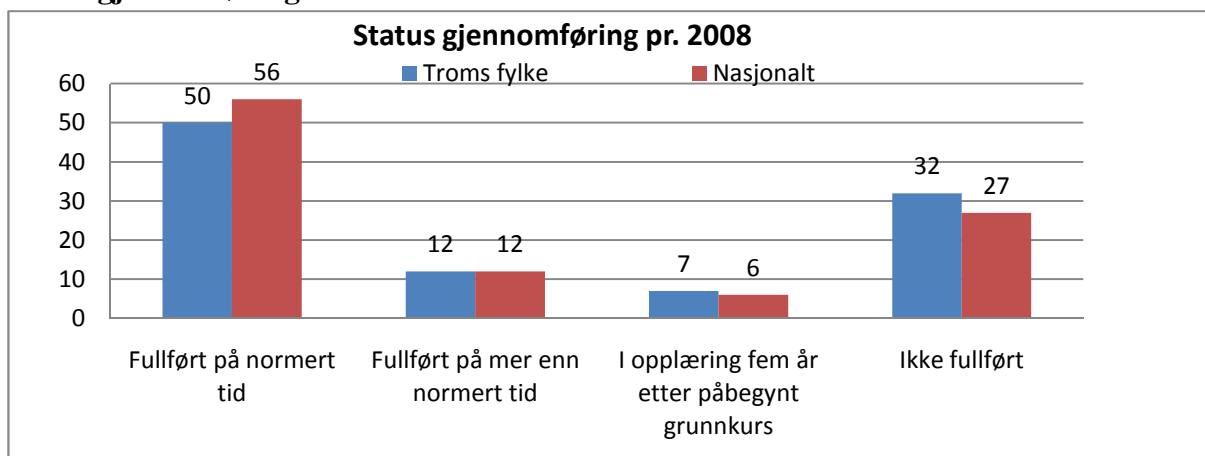
I opplæring fem år etter påbegynt grunnkurs/Vg1

Prosentdelen av elever og lærlinger som fremdeles er i videregående opplæring fem år etter et påbegynt grunnkurs.

Ikke fullført

Prosentdelen av elever og lærlinger som ikke har fullført med vitnemål eller fag-/svennebrev etter fem år i videregående opplæring.

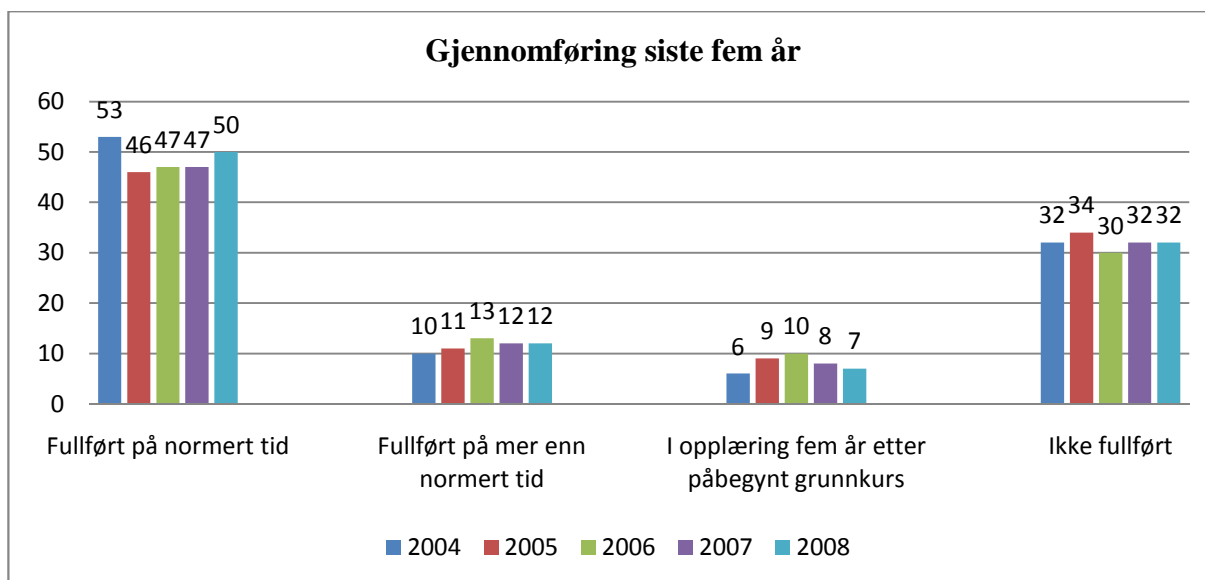
Status gjennomføring i Troms 2008

Figur 16 Gjennomføring i Troms og nasjonalt 2008. Tall fra SSB.

Tabellen viser at 50% av elevene i Troms fullførte på normert tid, mens tallet nasjonalt var 56%. Forskjellen går også igjen i kategorien ”Ikke fullført” hvor tallene viser at 32% av elevene i Troms ikke fullførte videregående opplæring pr. 2008, mens tallet nasjonalt var 27%. For de øvrige kategoriene er fordelingen nokså lik.

Gjennomføring i prosent Troms siste fem år

Figur 17 Gjennomføring i Troms siste fem år. Tall fra SSB.

Tabellen over viser at gjennomføringen i videregående opplæring i Troms de siste fem årene har variert lite mellom de ulike kategoriene.

3.4.2. Avbrudd

Det kan være behov for å presisere bruken av de begreper som beskriver avbrudd i videregående opplæring. Avbrudd brukes for å betegne et opplæringsforhold som blir avbrutt før det blir fullført, som når en elev avbryter skolegang i løpet av et opplæringsår, eller når en lærling avbryter en lærekontrakt. Avbrudd kan skje innenfor den normerte opplæringstiden og trenger ikke nødvendigvis å føre til at videregående opplæring ikke gjennomføres i løpet av fem år.

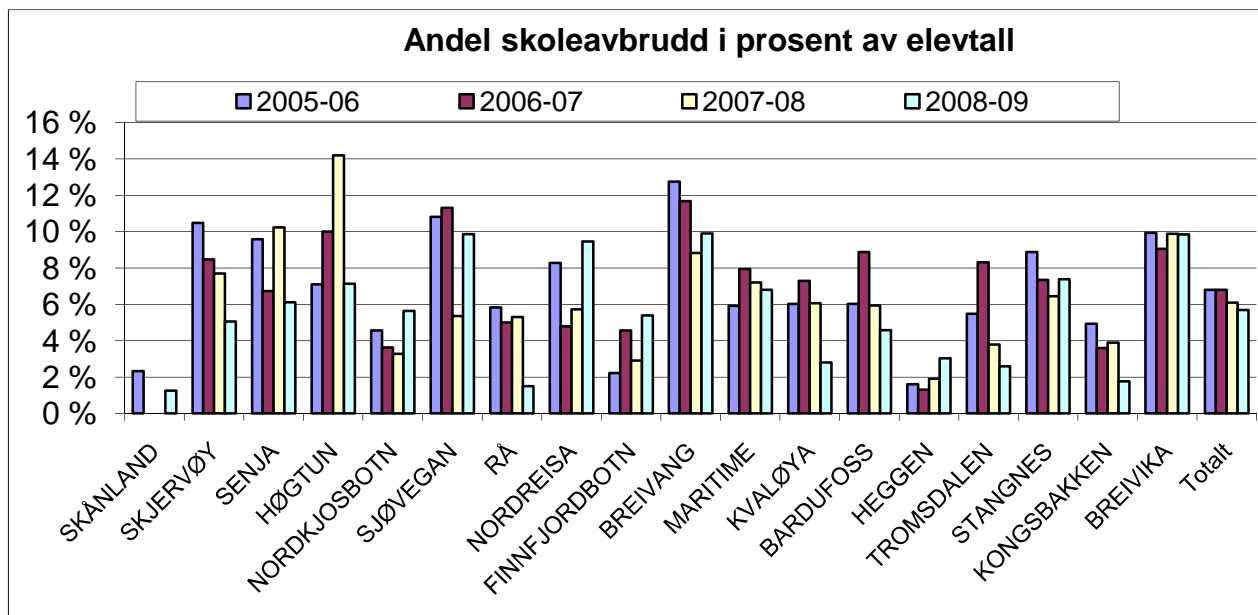
Status avbrudd i Troms

Foreløpig tall for skoleåret 2008/2009 viser en nedgang i antall elever som avbryter sin skolegang. Antall skoleavbrudd er det laveste på flere år. Forrige skoleår var det 346 registrerte skoleavbrudd, noe som utgjør 5,6 % av den totale elevmassen. I løpet av de siste skoleårene har det vært en nedgang i antall skoleavbrudd fra 6,8 prosent for skoleårene 2005/06 og 2006/07 til 5,6 prosent siste skoleår.

Det er forskjeller i avbrudd mellom skolene – avhengig av hvilke tilbud som gis. Yrkesfaglige skoler har den høyeste andelen avbrudd, med et gjennomsnitt på 8,2 %.

De kombinerte skolene – skoler som har både yrkesfaglige tilbud og et gjennomgående studieforberedende tilbud, har et gjennomsnitt på 5,3 %.

Færreste elever som avbryter skolegangen finnes blant de rene studieforberedende skolene. Her er avbruddsandelen på 2, 3 %.

Figur 18 Andel skoleavbrudd i prosent av elevtall. Tall fra faktagrunnlag om "Fremtidig skolestruktur i Troms" høst 2009.

Skolevis oversikt over avbrudd siste fire år

	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09
BARDUFLOSS	6,0 %	8,9 %	5,9 %	4,6 %
SJØVEGAN	10,8 %	11,3 %	5,4 %	9,9 %
FINNFJORDBOTN	2,2 %	4,6 %	2,9 %	2,7 %
KVALØYA	6,0 %	7,3 %	6,1 %	2,8 %
NORDKJOSBOTN	4,6 %	3,6 %	3,3 %	5,6 %
NORDREISA	8,3 %	4,8 %	5,7 %	9,5 %
RÅ	5,8 %	5,0 %	5,3 %	1,5 %
MARITIME	5,9 %	7,9 %	7,2 %	6,8 %
BREIVANG	12,8 %	11,7 %	8,8 %	6,3 %

BREIVIKA	9,9 %	9,0 %	9,9 %	9,9 %
HØGTUN	7,1 %	10,0 %	14,2 %	7,1 %
SENJA	9,6 %	6,7 %	10,2 %	6,1 %
SKJERVØY	10,5 %	8,5 %	7,7 %	5,1 %
STANGNES	8,9 %	7,4 %	6,5 %	7,4 %
KONGBAKKEN	4,9 %	3,6 %	3,9 %	1,8 %
TROMSDALEN	5,5 %	8,3 %	3,8 %	2,6 %
HEGGEN	1,6 %	1,3 %	1,9 %	3,0 %
SKÅNLAND	2,3 %	0,0 %	0,0 %	1,3 %
Totalt	6,8 %	6,8 %	5,8 %	5,7 %

Tabell 6 Skolevis oversikt over avbrudd siste fire år.

3.4.3. Risikofaktorer

Hybelboere

Skoleeier har sett nærmere på sammenhengen mellom antall hybelboere og reelle skoleavbrudd. I reelle skoleavbrudd ligger ikke elever som har sluttet på grunn av skolebytte og flytting.

Sannsynligheten for et skoleavbrudd er høyere for en som er hybelboer enn en elev som bor hjemme. Foreløpige tall kan tyde på at en av fem elever som slutter i Troms er hybelboere. Det er imidlertid en del usikkerhet knyttet til disse tallene, fordi vi ikke har gode nok registreringer knyttet til dette i det skoleadministrative systemet.

Karakteren 1 eller ikke vurdert

Den største elevgruppa som ikke fikk fullført og bestått skoleåret 2008-2009, er den gruppa av elever som ikke avbryter, men som går ut av skolen med karakteren 1 eller ikke får vurdering i faget (IV). Skoleåret 2008-2009 var det omlag 350 elever som fikk IV til standpunkt. Ett fag skiller seg klart ut: ca 57 % av disse 350 elevene mangler karakter i faget kroppsøving.

Elever med karakteren 1 i standpunkt eller til eksamen er også elever som ikke består. I vel 1600 tilfeller er det satt karakteren 1 i forbindelse med standpunkt eller eksamen våren 2009. Dette utgjør en langt større elevgruppe enn de som slutter. Om lag 1000 elever gikk ut av de videregående skolene i Troms med ikke bestått i ett eller flere fag.

Antall elever som ikke fikk vurdering (350) og antall elever som gikk ut av videregående skole med ikke bestått i ett eller flere fag (1000) utgjør en elevmasse på 1350. Dersom vi også legger til elevene som avbryter skolegangen i løpet av året (350), utgjør dette et samlet antall på rundt 1700 elever fordelt på Vg1, Vg2 og Vg3.

Tabell over antall tilfeller hvor det er gitt karakteren 1 i fag skoleåret 2008-09. Oversikten vises per skole og er fordelt på henholdsvis eksamen og standpunkt.

Skole	Eksamenskarakter	Standpunkt	Totalt
BARDUFOSS	33	26	59
BREIVANG	19	114	133
BREIVIKA	61	280	341
FINNFJORDBOTN	54	16	70
HEGGEN	49	45	94
HØGTUN	16	14	30
KONGBAKKEN	65	25	90
KVALØYA	41	41	82
MARITIME	5	92	97
NORDKJOSBOTN	20	21	41
NORDREISA	47	24	71
RÅ	16	20	36
SENJA	3	11	14
SJØVEGAN	16	24	40
SKJERVØY	6	11	17
SKÅNLAND	17	11	28
STANGNES	37	248	285
TROMSDALEN	76	37	113
Totalt	581	1060	1641

Tabell 7 Tabell over antall tilfeller hvor det er gitt karakteren 1- 2008-2009. SATS

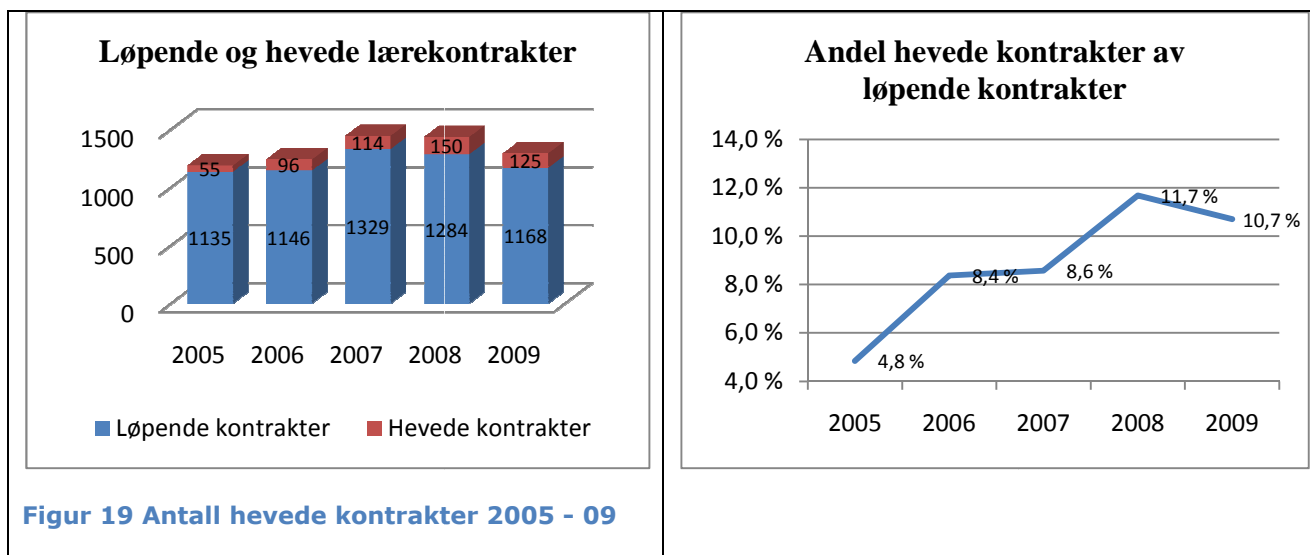
Tabellen ovenfor viser at det skoleåret 2008-09 var 1641 tilfeller med karakteren 1. Bak disse tallene skjuler det seg ca. 1000 elever. Av 6103 elever er det ca. 28 prosent av elevene som enten har avbrutt sin utdanning, ikke fått vurdering eller karakteren 1 i ett eller flere fag. Dette gjør det nødvendig å ha et spesielt fokus på dette området.

3.4.4. Hevede kontrakter

Det er ikke mulig å presentere helt nøyaktige tall for hvor mange lærekontrakter/opplæringskontrakter som heves, da vi i Troms har mangelfulle registreringer av årsaksforhold bak en avbrutt lærekontrakt/opplæringskontrakt.

Tabellen nedenfor viser lærekontrakter/opplæringskontrakter som **heves i løpet av læretida**, og hvor det settes en avslutningsårsak.

Antall hevede kontrakter 2005 – 2009

Andelen hevede kontrakter sett i forhold til løpende kontrakter viser at det i løpet av de fem siste årene har vært en prosentvis økning i antall hevede kontrakter. I 2005 var andelen 4,8 prosent, mens andelen var økt til 10,7 prosent i 2009.

Årsaker til hevinger kan for eksempel være feilvalg, økonomi, sykdom/ personlige hensyn, endret kontraktstype, skolegang og flytting. Her finner vi også svært mange lærekontrakter hvor lærlingen har byttet lærebedrift eller lærefag, eller har gått over fra lærekontrakt til opplæringskontrakt. Ordningen er slik at den først inngåtte kontrakten må heves, for så å inngå ny kontrakt med neste bedrift eller i det nye faget. Det samme vil gjelde for lærlinger som går over til å være lærekandidater. Det er viktig å være oppmerksom på at disse tallene ikke er mål på gjennomføringsgrad eller frafall i opplæringa, da mange av lærlingene/lærekandidatene på et senere tidspunkt oppnår fag- eller svennebrev eller kompetansebevis.

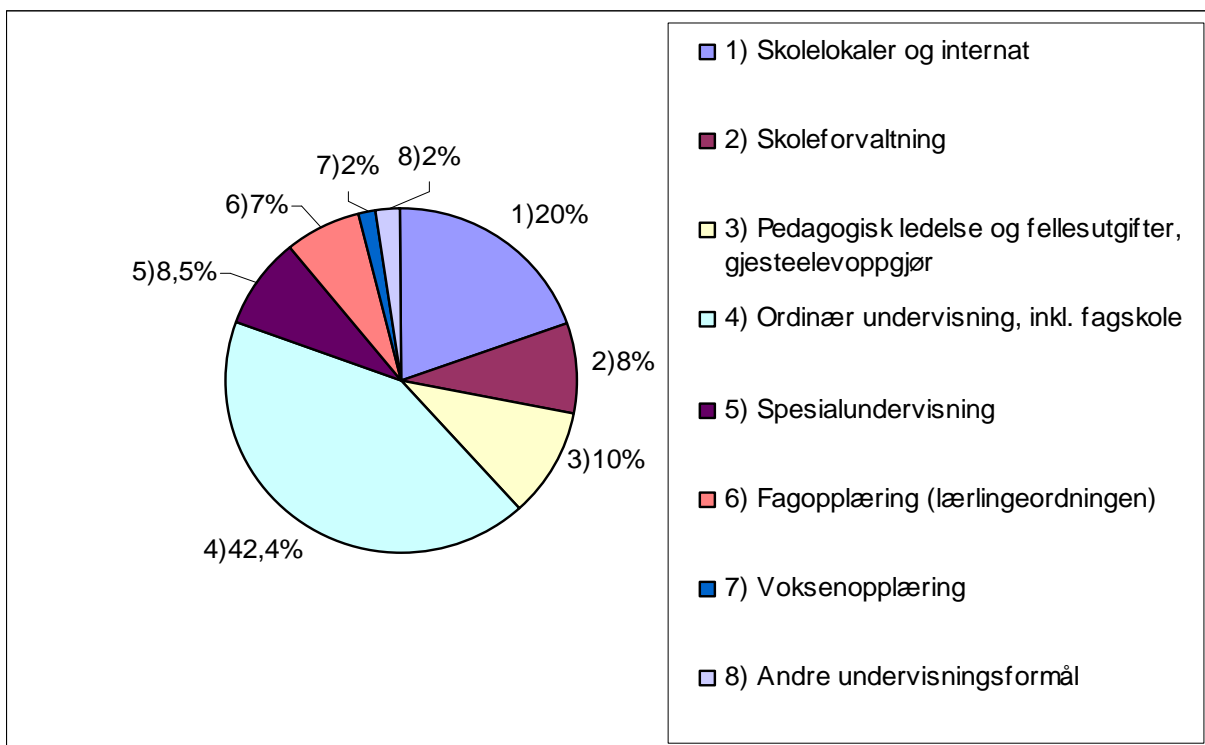
3.5. Økonomi

3.5.1. Midler fordelt på funksjoner

Utdanningsetaten hadde i 2008 33 ansatte, inklusive Oppfølgingstjenesten og PP-tjenesten i Tromsø, og forvaltet et nettobudsjett på 775 mill. kroner. Midlene på utdanningsbudsjettet fordeles på følgende funksjoner:

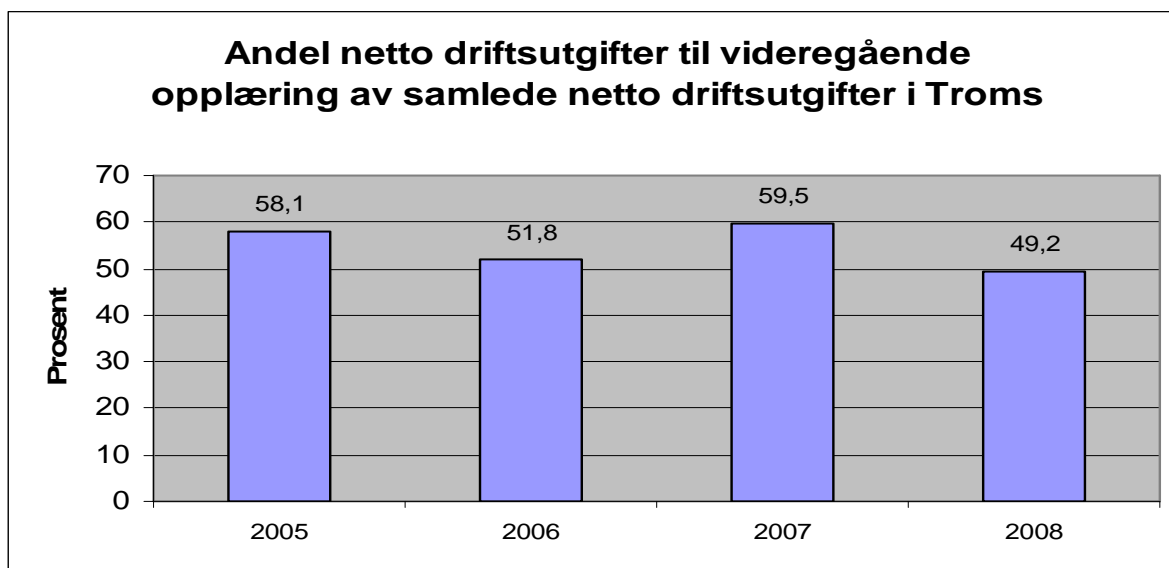
- Skolelokaler og internater.
- Skoleforvaltning.
- Pedagogisk ledelse, pedagogiske fellesutgifter og gjesteelevsoppgjør.
- Ordinær undervisning, inklusive Fagskole.
- Spesialundervisning og særskilt tilpasset opplæring.
- Fagopplæring i arbeidslivet.
- Voksenopplæring.
- Andre undervisningsformål.

Figur nedenfor viser andel netto driftsutgifter per funksjon av utdanningssektorens totale netto driftsutgifter i 2008.

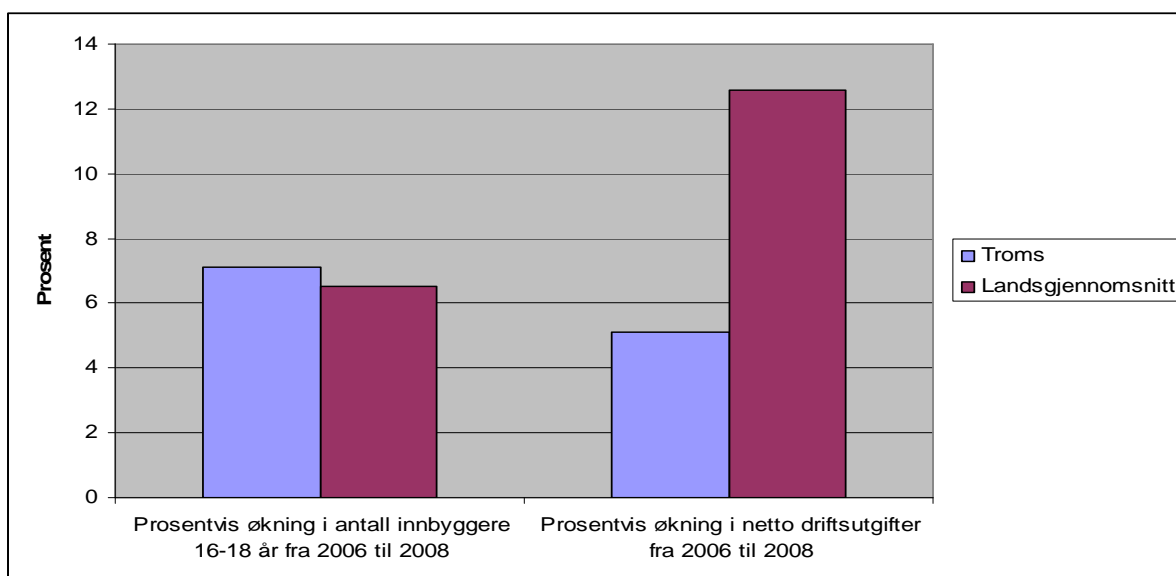
Figur 20 Andel netto driftsutgifter per funksjon av utdanningssektorens totale netto driftsutgifter 2008

3.5.2. Prioritering fylkeskommunale midler

Figur 21 Andel netto driftsutgifter til videregående opplæring av samlede netto driftsutgifter i Troms

Figuren viser andel netto driftsutgifter til videregående opplæring av samlede netto driftsutgifter. Den sier noe om hvordan fylkeskommunen prioriterer utdanningssektoren i forhold til andre sektorer. Figuren viser utviklingen i Troms fra 2005-2008. I årene 2006 og 2008 er andelen lavere og skyldes en sterk vekst på tjenestområdet næring.

Figur 22 Prosentvis økning i antall 16-18-åringer 2006-08, samt prosentvis økning i netto driftsutgifter. Troms sammenlignet med landsgjennomsnittet.

Troms har hatt en nedgang i utgift per innbygger 16-18 år fra 2006 til 2008. Dette skyldes i hovedsak to forhold: andelen av 16-18 åringer har økt i Troms i forhold til landsgjennomsnittet, og den prosentvise økningen i netto driftsutgifter har vært vesentlig lavere enn landet for øvrig.

4. Fokusområde økt gjennomføring

Utdannelse – og mangel på utdanning – har i generasjoner produsert sosial ulikhet. Utdannelse handler til syvende og sist om en av det norske samfunns mest grunnleggende verdier: like muligheter til å lykkes i utdannings- og arbeidsliv. Den med utdanning har på de fleste områder i livet større valgfrihet enn den som står uten utdanning. En av tre elever i videregående opplæring har ikke fullført etter fem år. Manglende gjennomføring av videregående opplæring vil være særlig problematisk for de elevene som ikke klarer å få tilstrekkelige kvalifikasjoner som gjør at de får adgang til arbeidslivet. Dersom denne trenden fortsetter vil nesten hver fjerde yrkesaktive person i 2030 kun ha grunnskoleutdanning og ufaglærte vil få ytterligere problemer med å skaffe seg jobb i tiden framover. Personer med ufullstendige utdanningsløp risikerer i verste fall å havne som sosialhjelpsklienter eller på uføretrygd fordi de ikke greier å kvalifisere seg til arbeidslivet.

I tillegg til den individuelle frihet, eller fravær av frihet, er frafall et av Norges største strukturelle utfordringer. Når opp til halvparten av et ungdomskull ikke gjennomfører videregående opplæring, mister landet viktig kompetanse, arbeidskraft og rekrutteringsgrunnlag for høyere utdanning.

Lederen i regjeringens ekspertutvalg for redusering av sykefravær i norsk arbeidsliv, Arnstein Mykletun, hevder i Aftenposten 05.02.10 at elevenes holdning til fravær i skolen forplanter seg til arbeidslivet. Samtidig er det dokumentert at høyt fravær gir økt frafall, og at unge som faller ut av skolen er blant dem som er mest borte fra jobben senere i livet. Derfor er det grunn til å vurdere andre virkemidler enn det som gjøres i dag for å holde elevene på skolen i håp om at de da også møter på jobb når den tid kommer.

For Nord-Norge er frafall – i tillegg til individ- og strukturperspektivet – ytterligere kritisk fordi det bidrar til å holde liv i forestillingen om en landsdel uten utdanning. Det stimulerer ikke til det ønskede bildet av landsdelen som en kompetanseregion og bygger opp om myten om nordlendingen som lite arbeidsvillig og utviklingsorientert. Frafall kan derfor bidra til å svekke selvtilliten til den unge nordlendingen som menneske og Nord-Norge som region.

Kompetanse er den viktigste råvaren i det framtidige Nord-Norge. Olje/gass, fisk og natur i seg selv gjør landsdelen i beste fall til en råvareleverandør. Men disse naturgitte fortrinnene i kombinasjon med en høyt og riktig utdannet befolkning kan gjøre Nord-Norge til en av verdens mest spennende regioner å bo i.

Reiselivsnæringen vil i stadig sterkere grad etterspørre den kompetente arbeidstaker, innen salg, marked, økonomi, destinasjonsutvikling, språk og ikke minst matfaget. Slik er det også i andre satsingsområder i nord, bioprospektering, olje- og gass, fornybar energi, mineralutvikling, teknologi og IT. Samtidig er det et økende behov for helsepersonell i fremtiden. Alle disse satsingsområdene innenfor Norges nordområdeutvikling har en ting til felles: De trenger kompetanse og trenger hele ungdomskull fra Nord-Norge inn i kompetansehjulet. Derfor er tiltak mot frafall blitt ett av de fremste satsingsområder nasjonalt, og det må i tillegg forsterkes med regionale tiltak.

4.1.1. Nasjonale undersøkelser

Det har vært gjennomført en rekke nasjonale undersøkelser knyttet til gjennomføringen av videregående opplæring. Et av de største forskningsprosjektene er ”*Bortvalg og kompetanse*” som NIFU-STEP gjennomførte i 2007. De fulgte årskullet som gikk ut av grunnskolen i sju østlandsfylker i 2002 gjennom fem år i videregående opplæring. De fant ut at det er sterke strukturelle krefter elevene ikke er bevisste om, som påvirker deres valg. Det som har størst direkte effekt på sannsynligheten for å gjennomføre uten å bestå eller for å slutte, er karakterene fra tiende klasse i ungdomsskolen. Karakterene er igjen påvirket av forhold som kjønn og sosial bakgrunn (foreldres utdanning, - syn på utdanning og støtte til leksearbeid, minoritets/majoritetsbakgrunn og bosituasjon). Dette mener forskerne underbygger Gudmund Hernes påstand om at ”utdanningssystemet i høy grad reproducerer hos barn de sosiale ulikhetene en finner hos foreldrene” (Markusson 2008).

Det viste seg også å være en sterk sammenheng mellom avbrudd og inntaksønske. Ungdommer som ikke hadde kommet inn på sitt førsteønske, sluttet i større grad enn andre ungdommer. Siden det er karakternivået som i stor grad avgjør om en kommer inn på sitt førsteønske, er det en sterk sammenheng mellom disse to variablene.

Man fant også klare sammenhenger mellom skoleerfaringsvariabler og bortvalg, da sannsynligheten for å slutte økte for ungdom som ikke viste innsats gjennom å bruke tid på lekser, tok skippertak eller ikke var pliktoppfyllende. På samme måte virket det når ungdom følte seg sosialt utenfor på skolen, og/eller hadde høyt fravær.

Senter for økonomiske studier i Trondheim har gjort samme studier på årskullet som gikk ut av videregående skole i 2002 (Byrhagen m.fl 2006). De fant en tydelig og klar sammenheng mellom gjennomsnittskarakterer i grunnskolen og frafall, med svært høy frafall blant elever med lave karakterer, og svært lavt frafall blant elever med høye gjennomsnittskarakterer. De fant også en klar sammenheng med studieretninger, der de fleste yrkesfaglige studieretninger hadde høyere frafall enn de allmennfaglige. Videre fant de et klart høyere frafall i de tre nordnorske fylkene, selv om en kontrollerte for foreldrebakgrunn og skolekarakterer. Særlig gjaldt dette for yrkesfaglige studieretninger.

Utredninger og forskning viser at årsakssammenhengene er kompliserte når det gjelder å forstå hva som påvirker elevenes resultater gjennom grunnutdanningen og graden av fullført og bestått. Det vises nedenfor til noen rapporter som på forskjellige måter dokumenterer behovet for å øke skolenes og utdanningsmyndighetenes kunnskap om feltet.

- Rapporten ”*Frafall fra videregående opplæring og arbeidsmarkedstilknytning for unge voksne*” beskriver omfanget av frafall for elever som gikk ut av grunnskolen mellom 1993 og 2003, og viser unge voksnes situasjon på arbeidsmarkedet sett i lys av om de har fullført videregående opplæring eller ikke. Forskerne finner at personer som ikke har fullført videregående opplæring generelt klarer seg mye dårligere på arbeidsmarkedet når de er i tjueåra enn de som har fullført. Sannsynligheten for å være arbeidsledig, uføretrygdet, fengslet eller motta sosialhjelp er større for de som ikke har fullført. Dette er en delrapport i

et prosjekt som *Senter for økonomisk forskning (SØF)* gjennomfører på oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet.

- Rapporten ”*Kostnader av frafall i videregående opplæring*” viser blant annet at hvis andelen av et kull som fullfører videregående opplæring øker fra 70 til 80 prosent, kan den samfunnsmessige gevinsten bli 5,4 milliarder kroner for hvert kull. Dette er sluttrapport fra et prosjekt som *Senter for økonomisk forskning* har gjennomført for Kunnskapsdepartementet for å måle de samfunnsøkonomiske kostnadene av frafall.
- Forskningsprosjektet ”*Bortvalg og kompetanse*” viser at andelen elever som fullfører og består videregående opplæring påvirkes av høyt elevfravær i grunnskolen. Høyt elevfravær vil i neste omgang føre til faglige problemer og manglende opplevelse av mestring. Særlig kritisk er dette på ungdomstrinnet og i forbindelse med overgangen til videregående opplæring. (*Nifu Step, Rapport 3/2006, ”Forskjell på folk – hva gjør skolen?”*). Det finnes lite forskning om fravær i videregående skole og ingen nasjonale oversikter over fravær. I dag registrerer hver skole elevenes fravær som føres på vitnemålet og det er opp til skoleeier om fraværstallene rapporteres videre.
- OECD konkluderer med at norsk skole i liten grad utfordrer den enkelte elevs intellektuelle kapasitet. Dette beskrives som en årsak til den store andelen underyttere, noe som skyldes for lave krav og forventninger og mangel på styringssystemer i utdanningssektoren. (*Equity in education thematic review, Norway country note, nov. 2004, OECD*).
- Forskning viser at en viktig faktor for å øke elevenes læringsutbytte er læreren. Det gjelder spesielt lærerens evne til å lede klasser og undervisningsforløp sammen med lærerens relasjoner til elevene og faglige kompetanse. Norsk skole er et av OECD-landene med størst problemer med umotiverte elever og lite arbeidsro i timene. Forskning om læringsutbytte i skolen viser at gode resultater oppnås når lærere framstår som dyktige ledere med struktur på undervisningen. Gode faglige resultater oppnås i skoler og hos lærere som prioriterer læring foran generell elevaktivitet. Gode resultater har sammenheng med tydelige krav og noe mindre elevansvar for egen læring. (*PISA-undersøkelsen, Kjærnsli m.fl. 2004, 2007*).
- Resultater fra brukerundersøkelser blant elever viser at elevene opplever manglende tilpasset opplæring, oppfølging og faglige tilbakemeldinger. Elevundersøkelsen synliggjør også at mange elever opplever å ha liten medvirkning i sin skolehverdag, noe som kan påvirke motivasjonen i skolehverdagen

Bedre samhandling

Hvordan kan elevene få bedre utbytte av ressursene som settes inn for at de skal lære? Hvilke virkemidler er effektive for å sikre at elevene fullfører videregående skole? Hva kjennetegner kommuner og fylkeskommuner hvor elevene har gode læringsresultater og lavt frafall?

I rapporten fra FoU-prosjektet ”*Hvordan lykkes som skoleeier. Om kommuners og fylkeskommuners arbeid for å bedre elevenes læringsresultater*” med tittelen ”*Kom nærmere!*”, belyses

problemstillingene fra mange vinkler. Rapporten er utarbeidet av PricewaterhouseCoopers AS på oppdrag fra KS. Tittelen ”Kom nærmere!” henspiller på nødvendigheten av tettere dialog og bedre samarbeid mellom de styrende organer og de styrte; mellom skoleeiere, kommunal/fylkeskommunal administrasjon og skolene. Det viser seg å være en sterk sammenheng mellom elevenes resultater på ungdomskolen og risikoen for frafall i videregående opplæring. Kommuner og fylkeskommuner bør som skoleeiere inngå et tettere samarbeid for å styrke læringsevnen og læringsresultatet til elevene.

I rapporten kommer det en klar oppfordring til skoleeiere, administrativ ledelse, skoleledere og lærere om å samhandle og følge opp dem som de er satt til å lede slik at elevenes resultater forbedres. Det pekes særlig på:

- **Behov for en mer synlig skoleeier**

Kommunestyret og fylkestinget innehar skoleeieransvaret. Utøvelsen er delegert til administrasjon. Hvilken styringsinformasjon politikerne får fra administrativt ledelsesnivå og skolene selv for å kunne utøve en aktiv og synlig skoleeierrolle, har stor betydning for skoleeierrollen. En større politikervitalisering vil kunne frigjøre et uutløst potensial og samtidig sette samarbeids- og styringsutfordringene på dagsorden.

- **Behov for et endret kunnskapsgrunnlag i styringen av skolene**

Et bredt kvalitetsbegrep får konsekvenser for hvordan kvaliteten i skolen utvikles og vurderes. Skolens selvevaluering omtales som svært viktig, men blir i liten grad brukt som kunnskapsgrunnlag for politikerne. Politikere som skal definere skolens mål, må også etterspørre om den skolebaserte praksisen er i tråd med nasjonale og lokale intensjoner. Administrasjon må legge til rette for at politikerne får innsikt i skolens praksis og resultater.

- **Behov for politikere med ambisjoner, engasjement og innsikt**

Gjennom aktivt skoleeierskap kan politikerne få innsikt i og ta medansvar for skolens forutsetninger, prosessarbeid og resultatoppnåelse. Økt erkjennelse av hvilket ansvar som tilligger skoleeier får konsekvenser for samhandling mellom politikere, administrasjon og skolen. Økt politisk involvering stiller også større krav til både administrativt nivå og skolene selv fordi politikerne da vil be om informasjon, dokumentasjon og tilbakemeldinger.

- **Behov for administrativ kompetanse, kapasitet og evne til å transformere**

Administrasjonen er et koordinerende mellomledd som skaper kunnskapsbaserte (sam)handlingsrom. Administrasjonen bidrar til å skape felles virkelighetsforståelse for alle parters ansvar for resultater, prosessutvikling og kontinuerlig kvalitetssikring- og utvikling. Det kommunale kvalitetssystemet bør resultere i forpliktende ambisjoner og politiske vedtak som støtter og tilrettelegger for skolens utviklings- og forbedringsarbeid.

- **Behov for profesjonsutvikling og ansvarliggjøring av skoleledere og lærere**

Lærerens kompetanse; god faglig og pedagogisk kompetanse, stor didaktisk og metodisk verktøykasse, endringsvillig og samarbeidsorientert, med empati og relasjonelle ferdigheter,

men først og fremst må han/hun være en god klasseleder. Skoleledernes faglige ledelse må forbedres når det gjelder oppfølging av lærerne. De trenger bedre muligheter for å skaffe seg innsikt i lærernes faglige kompetanse, fagdidaktiske praksis og evne til å lede klassen.

- **Et kvalitetssystem basert på forventningsbasert ansvarsstyring**

Forventningsbasert ansvarsstyring; politikere, administrasjon og den enkelte skole står samlet til ansvar for læringsresultatene i skolen. Hvert enkelt aktørnivå er opptatt av å bli bedre skoleutøvere på sitt nivå og vil samhandle med de andre aktørene for å gjøre de andre bedre til å utøve sin rolle i den kommunale og fylkeskommunale skoleforvaltningen. Ansvarsdialog og samhandling om forutsetninger, prosesser og resultater er verktøyet for forbedring.

4.1.2. Undersøkelser om gjennomføring i Nord-Norge

Manglende fagkunnskap

I 2005 gjennomførte Nordlandsforskning to prosjekt hvor en så på frafall i videregående opplæring i løpet av et skoleår (2004/2005), et prosjekt i Nordland og et i Troms, der man også fokuserte på heving av lærekontrakter. Noen hovedfunn fra begge prosjektene var at frafallet var større på første året i videregående opplæring enn på andre og tredje året. Det var større frafall blant gutter enn jenter. Videre fant en at det var flere elever med spesialundervisning enn andre elever som falt fra, noe som kan relateres til manglende kunnskaper fra grunnskolen. De fant også at elever uten rett til videregående opplæring i større grad enn elever med denne retten falt fra. Det var også klare forskjeller mellom studieretningene, der frafallet var større på yrkesfaglige enn allmennfaglige studieretninger. Undersøkelsen viste også at det var store forskjeller mellom skolene.

Sosial og geografisk bakgrunn

Sosial og geografisk bakgrunn har stor betydning for avbrudd og gjennomføring av videregående opplæring. Finnuts analyse av frafall i Finnmark i 2001/2002 viste at borteboende elever i større grad faller i fra enn hjemmeboende. Spredt bosetting fører til at mange må flytte fra sitt hjemsted og sine foreldre, og med manglende oppfølging fra både skole og hjem, kan motivasjonen svikte lettere.

Utdanningsnivået i de nordligste fylkene har vært og er lavere enn i resten av landet, noe som kan forklare de høye avbruddstallene. Norut Alta og Høgskolen i Finnmark har i 2009 gjennomført et prosjekt om bortvalg og gjennomstrømning i videregående skole (*Norut: "Bortvalg og gjennomstrømning i videregående skole i Finnmark". Rapport 2009:5*). Rapporten viser at bortvalg i Finnmark i liten grad kan forklares med skolestruktur eller næringsstruktur. Skolestrukturen og elevenes tilgang til videregående skole i rimelig avstand er ikke dårligere i nord enn i andre utkantfylker, og borteboerandelen er heller ikke høyere enn andre utkantfylker, likevel er andelen elever som velger bort videregående opplæring høyere.

Kulturelt perspektiv

Alf Gunnar Mehus gjorde i 1999 en undersøkelse av hvorfor ungdom dropper ut av skolen på oppdrag fra Fylkesutdanningssetaten i Finnmark. Han fokuserte på at ungdomserfaringer fra det levde liv blant kamerater, hjemme og på skolen bringes med inn i videregående opplæring. I videregående møter ungdommen på yrkesfaglige linjer en utdanning med teorifagene i fokus, og nesten uten praksistimer på første året. I tillegg hevder Mehus at læringstradisjonene lærerne står for ikke alltid samsvarer med elevenes sosiokulturelle bakgrunn. Han spør seg om slutterne møter en videregående skole med en annerledes kultur og verdier enn deres egen, og at de holder ut den 10-årige obligatoriske grunnskolen, men ikke når læringen blir frivillig.

Mehus mener også at elevenes selvbilde svekkes når de ikke tilbys gode læringssituasjoner. Selvbilde, selvtillit, mestring, trygghet og motivasjon henger nøye sammen. Det gjør det vanskelig å ha suksess i videregående opplæring og å finne seg til rette. For å hindre bortvalg må det fokuseres på elevenes selvbilde og trivsel fordi dette vil kunne styrke elevens motivasjon til å fullføre et tilrettelagt tilbud i skolen. Mehus mener en yrkesdidaktisk tenkning som er forankret i et verdi- og interessefellesskap som er tilpasset de sosiale gruppene elevene representerer, og med forankring i deres ungdomskultur, vil kunne stimulere til vekst og økt selvbilde hos elevene som står i fare for å velge bort videregående utdanning (Mehus 1999:60-64).

4.1.3. Tiltak som gir god effekt

På bakgrunn av regjeringens handlingsplan mot fattigdom (vedlegg til Statsbudsjettet 2007) ble det i perioden 2003-2006 gjennomført en nasjonal satsing mot frafall fra videregående skole. Målet var å forhindre frafall fra videregående opplæring og å fange opp og veilede ungdom som faller ut, tilbake i arbeid eller utdanning. Alle fylkene deltok i satsingen. Satsing mot frafall har vært preget av store regionale forskjeller og et mangfold av tiltak. I alle fylker førte satsingen til at flere, både i og utenfor skolen, engasjerte seg i arbeidet mot frafall.

SINTEF har kartlagt fylkenes innsats og sett på hva som synes å gi en god effekt:

- Styrket yrkes- og utdanningsveiledning for elever
- Økt involvering av foreldre
- Kompetanseutvikling for bl.a. rådgivere, kontaktlærere og NAV-ansatte
- Informasjonsutveksling og samarbeid om utsatte elever mellom ungdomsskole og videregående skole
- Fokus på å få en god skolestart
- Planlagte alternative opplæringsløp som fører til kompetanse på et lavere nivå enn fullt fagbrev
- Alternative opplæringsarenaer for elever som ikke finner seg så godt til rette i den vanlige undervisningen
- Rask oppfølging av elever ved fravær

Evalueringen påpeker imidlertid at det ikke finnes noen revolusjonerende enkelttiltak for å forhindre frafall. Langsiktig og målrettet arbeid på mange fronter er det som gir resultater. Arbeidet

må foregå kontinuerlig og forankres som en del av hele skolens oppgave. I tillegg må skolen kunne samarbeide godt med et støttenettverk utenfor skolen, bestående av bl.a. Oppfølgingstjenesten, barnevernet og NAV. Det er viktig å ha en klar ansvars- og oppgavefordeling slik at alle aktuelle personer og institusjoner vet når de skal trå til og hva de skal gjøre. Samtidig er det viktig å opprettholde fokuset mot frafall på et bredt nivå.

4.1.4. Nasjonale strategier og tiltak

Utdanningslinja St. meld. Nr. 44 (2008-2009) tar for seg hele utdanningssystemet, men vektlegger særlig ungdomstrinnet og fag- og yrkesopplæringen. Hensikten er både å forebygge frafall tidlig og sikre fullføring gjennom forbedringer i videregående utdanning. Utdanningslinja handler om at kunnskap skal bane vei både gjennom den aktuelle finanskrisa, og for en videreutvikling av Norge som velferdssamfunn i framtida.: *”Like muligheter til å fullføre utdanning er en forutsetning for at vi skal ta vare på og videreutvikle velferdssamfunnet etter norsk modell med små sosiale forskjeller mellom folk. Flere må fullføre utdanning for å komme i arbeid og ha et trygt ståsted i arbeidslivet.”*

Regjeringen legger vekt på tidlig innsats som sin hovedstrategi for å sikre alle en god utdanning og forhindre frafall. Det innebærer å satse i tidlig alder, og å sette inn tiltak tidlig når problemene viser seg. Grunnlaget for denne strategien ble lagt i St.meld 16 (2006-2007)... *og ingen stod igjen. Tidlig innsats for livslang læring*”, og videreutviklet i St.meld. 31 (2007-2008) *”Kvalitet i skolen”*.

I meldingen varsles det:

A. Grunnskolen

Mer læring og bedre oppfølging i grunnskolen vil gi flere et godt utgangspunkt for å fullføre. Regjeringen har foreslått en skolemiliard fra 2010 som skal gå til ekstra lærerressurser på de laveste trinnene i lesing og regning. Gode systemer for overføring av kunnskap mellom grunnskolen og videregående skole må etableres.

Utdanningsvalg: Det nye faget Utdanningsvalg på ungdomstrinnet er innført for blant annet å gi elevene ”smakebiter” fra de ulike utdanningsprogrammene i videregående opplæring og for å gi elevene mulighet til å ta fag fra videregående opplæring. Faget skal bidra til at flere elever lærer mer, fullfører og består det 13-årige opplæringsløpet. Et viktig element er å gi bedre tilpasset opplæring med vekt på praktisk aktivitet gjennom blant annet samarbeid med videregående skoler og lokalt næringsliv. Faget er obligatorisk fra og med skoleåret 2008/2009. Faget skal gi elevene smakebiter på arbeids- og utdanningsmuligheter.

Arbeidslivsfag: utprøving av et nytt og mer praktisk fag – arbeidslivsfag – på ungdomstrinnet fra skoleåret 2009/2010. Elever som ønsker det kan velge et praktisk fag i stedet for fremmedspråk eller språklig ferdypning. Faget skal styrke elevenes faglige motivasjon, og utvikle grunnleggende ferdigheter. I Troms er Kvaløysletta og Grønnåsen ungdomsskoler med på forsøksordningen.

Styrket rådgivning: Rådgiverne spiller en viktig rolle for mange av elevenes linjevalg. En god rådgivningstjeneste kan bidra til å forhindre feilvalg og gi elevene mer støtte. Rådgivningstjenesten er styrket, og den må deles i en sosial og en pedagogisk del.

Kunnskapsministeren lanserte 08.02.10 følgende **tiltak for en mer praktisk og virkelighetsnær ungdomsskole:**

1. Mer praktiske arbeidsmåter og flere valgmuligheter

Elevene må oppleve at innholdet i skolen er relevant i deres hverdag og for arbeidslivet.

- Forsøket med Arbeidslivsfag blir utvidet fra høsten 2010, iverksette forsøk med valgfag
- Forsøk med ulike vurderingsformer og mer fleksibel fag- og timefordeling
- Flere elever tilbud om å delta i elevbedrift i løpet av skoletiden.
- Lærerne skal få flere undervisningsopplegg på praktiske arbeidsmåter

2. Øke kompetansen hos lærerne i fag, formidling og forholdet til elevene

Fra 2010 kommer en egen ungdomsskolelærerutdanning (fra 5. – 10.trinn) med et utvidet pedagogikk- og elevkunnskapsfag. Fra høsten 2008 ble det innført krav om 60 studiepoeng ved tilsetning for undervisning i matematikk, norsk og engelsk. Det vil bli stilt krav om 30 studiepoeng i alle andre fag lærerne skal undervise i

- Utvikle og formidle tilbud om etterutdanning i klasseledelse

3. Vurdering for læring, ikke læring for vurdering

Elevene er avhengig av god underveivurdering for å lære. De skal ha en sluttvurdering som gir grunnlag for rettferdig og riktig karaktersetning.

- Forsøk med nye eksamensformer og mappevurdering
- Bedre veiledning til lærerne i vurdering av måloppnåelse hos elevene

4. Bedre beskyttelse mot mobbing

Mobbing er et stort problem på ungdomstrinnet. En rekke tiltak er satt i verk. Det må arbeides mer med å bekjempe blant annet digital mobbing.

- Bidra til at flere skoler tar i bruk antimobbeprogram
- Vurdere hvordan rettssikkerheten til elevene er ivaretatt og kan styrkes
- Videreutvikle gode strategier og arbeidsmåter mot digital mobbing

5. Leksehjelp

Mange foreldre opplever å komme til kort som leksehjelpere, ikke minst når barna kommer opp i ungdomsskolealder.

- Kommunene bør etablere tilbud om leksehjelp
- Skape bevisst bruk av lekser for å hindre sosiale forskjeller
- Oppfordre skolene til å gi foreldre kursing i leksehjelp

6. Bedre forberedelse før overgangen til videregående

Overgangene i utdanningssystemet er viktig å passe på. Fra 10.trinn skal elevene velge fagretning for videregående som vil ha konsekvenser for seinere utdanning og yrkesliv.

- Vurdere om kommuner og fylker skal få sterkere krav til å forberede overgangen
- Oppfordre til sommerkurs for elever som strever med grunnleggende ferdigheter
- Videreutvikle kvaliteten i rådgivningstjenesten og faget Utdanningsvalg

7. Støtte foreldre bedre

Skolen er en arena hvor alle møtes, og bør brukes mer aktivt til å gi veiledning

- Gi FUG i oppdrag å vurdere foreldresamarbeidet i ungdomsskolen og foreslå forbedringspunkter

8. Hvordan får vi en ungdomsskole som treffer ungdoms hverdag bedre?

Ungdomsskolen må nå mer effektivt fram til de elevene som sliter med motivasjonen og som risikerer å falle fra mentalt. Å skape mer praktisk og variert undervisning er viktig for å få til dette. I alle fag bør det være mulig å trekke inn elementer fra ungdoms hverdag og kultur, ikke minst i musikk, design og håndverk og kroppsøving. Læreplaner i norsk og engelsk åpner for bruk av film og litteratur som ungdom kjenner seg igjen i, men lærerne trenger hjelp til å treffe rette valg. Sosiale medier kan trekkes inn i undervisningen. Gjennom elevundersøkelsen gir ungdomsskoleelevene uttrykk for at de opplever lite medvirkning. Her trengs flere ideer til hvordan dette kan bedres, og

Kunnskapsdepartementet vil invitere ungdomsskoleelevene til å komme med forslag.

- Inviterer i løpet av våren til en konkurranse blant ungdomsskoleelever om ideer og innspill til hva ungdom selv mener kan gjøres i ungdomsskolen.
- Det skal etableres et nettforum for debatt om ungdomsskolen for både elever og lærere, og andre som vil bidra.

B. Videregående opplæring

Kartleggingsprøver i videregående opplæring: Det innføres nye kartleggingsprøver i lesing og regning på 1.trinn i videregående skole. Regneprøvene kan første gang gjennomføres høsten 2009, mens leseprøvene vil være ferdige til høsten 2010. Kartleggingsprøvene kan gi skolene mulighet til å fange opp elever med spesielle utfordringer tidlig, og være med på å forebygge frafall. Etablere tilskuddsordninger til fylkeskommunene for tettere oppfølging av elever som sliter med grunnleggende ferdigheter og skårer lavt på kartleggingsprøver.

Flere læreplasser: Det er større sjans for å fullføre dersom en har læreplass. Antallet læreplasser må økes.

Praksisbrev: Et toårig praksisbrev etter ungdomsskolen skal gi et mer praktisk rettet løp for elever som har behov for kortere og mer praktisk opplæring. Det skal kunne inngå i et fagbrev seinere. Denne forsøksordningen er fra høsten 2008 utvidet til å kunne gjelde alle fylker og flere fag. Regjeringen vil arbeide for at fylkene tar i bruk praksisveien og praksisbrevordningen i større grad.

Forsøket med praksisbrevordningen ser ut til å hindre frafall blant ungdom som deltar i prosjektet. NIFU STEP evaluerer forsøket i skoleårene 2008-2009 og 2009-2010, og første delrapport foreligger nå.

Så langt melder lærere, instruktører og ungdom om svært positive erfaringer med praksisbrevordningen. Fra og med skoleåret 2007-2008 ble det innført et forsøk med praksisbrev i tre lærefag i tre fylkeskommuner. Fra skoleåret 2008-2009 ble antall læreplaner utvidet til 16 og det ble åpnet opp for fri benyttelse av disse forsøkslæreplanene. Forsøket er satt i gang som et tiltak for å redusere bortvalg/fracfall i videregående opplæring.

Ut fra sentrale bakgrunnsdokumenter og de mål som er formulert for prosjektet finner NIFU STEP minst tre forskjellige syn på hva slags prosjekt praksisbrevordningen er. Ordningen kan:

1. Betraktes som en praktisk vei for de som bare skal sikte mot kompetanse på lavere nivå i stedet for fagbrev.
2. En alternativ vei til fullt fagbrev for de som ikke får det til med dagens ordning, men kanskje kan klare det med et særlig opplegg
3. Et mer åpent forsøk, hvor en alternativ, praktisk vei prøves ut for å få ned frafallet gjennom å kople elever som står i fare for å falle fra og lærebedrifter.

Ut fra et perspektiv om at praksisbrevet bare skulle være en ordning for de man ikke tror vil klare et fagbrev, selv med et alternativt løp, mener NIFU STEP at det har funnet sted en mål- og målgruppeforskyving gjennom implementeringsprosessen blant de sentrale aktørene.

Praksisbrevkandidatene har gjennomsnittlig betydelig lavere karakterer og betydelig høyere fravær sammenliknet med gruppen av yrkesfagelever. Praksisbrevkandidatene er enda mer orientert mot praksis enn yrkesfagelevne, de har i større grad blitt veiledet inn på den utdanningen de går på og de har et svakere skolefaglig grunnlag med seg inn i videregående opplæring fra grunnskolen enn yrkesfagelevne. De fleste (65 prosent) er allerede motivert for å satse på å ta fullt fagbrev på de normerte fire år. Et mindretall (31 prosent) ser imidlertid praksisbrevet som et greit mål å sikte seg inn mot i første omgang

Praksisbrevet er blitt mer teoretisk enn de fleste hadde tenkt seg i utgangspunktet. Det er blant annet et krav om full måloppnåelse med karaktervurdering i fellesfagene norsk, matematikk og samfunnsfag, med muligheter for å bli trukket ut til sentralt gitt eksamen.

NIFU STEP mener det er et spørsmål om fellesfagkravene kan gjøre det vanskelig for en del ungdommer å klare praksisbrevet. Myndighetene satser på at disse utfordringene skal kunne overkommes ved en sterk yrkesretting av fellesfagene.

Fellesfagenes rolle i yrkesfaglig opplæring: Læreplanene i fellesfagene må gjennomgås med sikte på at kompetansemålene i størst mulig grad skal egne seg for yrkesretting. Det må forskriftsfestes at opplæringen i fellesfagene skal være faglig relevant og tilpasset de ulike utdanningsprogrammene.

Det må utarbeides veiledninger som gir eksempler på hvordan opplæringen i fellesfagene gjøres faglig relevant for elever på ulike utdanningsprogrammer

Foreldreutvalget: Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG) har fått utvidet sitt mandat til også å gjelde 1. trinn i videregående opplæring, og har endret navn til Foreldreutvalget for grunnopplæringen. Det vil være naturlig å ha et tettere samarbeid med FUG ved en endring i forskrift til opplæringsloven om skole/hjem-samarbeid.

4.1.5. Fylkeskommunale strategier og tiltak

I Fylkestingsmelding nr. 1 2006 "Det kunnskapsrike nord", er frafall og støttefunksjoner i videregående opplæring omtalt spesielt. Særlig pekes det på:

- Foreldre til ungdom i videregående opplæring utgjør en viktig ressurs. God kommunikasjon mellom skole og hjem kan bidra til redusert frafall
- Rådgivningsfunksjonen må deles i to tjenester, sosialpedagogisk rådgivning og karriereveiledning
- Kontaktlærerordningen skal styrkes
- Opprettelse av karrieresenter
- Reorganisere PPT og OT som innebærer en sterkere regional forankring

Fylkesplanen for 2010-2013 har et uttalt mål om at flere må gjennomføre videregående opplæring.

Målene skal oppnås ved å:

- videreføre arbeidet for å få flere til å fullføre og bestå videregående opplæring samt drive en systematisk oppfølging av de som faller ut
- være aktiv pådriver for tettere dialog og samarbeid mellom næringsliv, kommuner, statlige etater og utdanningsinstitusjoner
- videreutvikle og stimulere til praksisnære opplæringstilbud for de som har behov for en mer praktisk utdanning
- styrke samarbeidet mellom videregående skole og grunnskole for å få økt kvalitet i opplæringen og for å forebygge frafall
- etablere partnerskap mellom skole og bedrift
- legge til rette for en smidigere overgang mellom utdanning og yrkesliv
- etablere et karrieresenter for å styrke karriereveiledningstjenesten for unge og voksne i fylket.

Det er satt i gang ulike tiltak som skal bidra til økt gjennomføring.

1. **Karrieresenteret**

Karrieresenteret i Troms er under etablering og åpner i april 2010. Senteret vil være et viktig bidrag for å få til mer helhet, bedre kvalitet, mer samordning og bedre profesjonalitet i karriereveiledningen. Senteret skal være et profesjonssenter med kompetanse på alle

områder knyttet til utdannings- og yrkesveiledning. Senteret bygges på partnerskap mellom arbeids- og næringsliv og det offentlige og kan i samråd med skolene aktivt bidra i arbeidet med frafall, feilvalg og bortvalg i utdanningsløpet. Senteret skal yte individuell bistand til voksne, rådgivere, kontaktlærere og NAV med flere.

2. **Praktisk yrkeskvalifisering**

Målgruppen er ungdom som ønsker en praktisk vei til fagbrev eller kompetansebevis.

Tilbudet er søkbart og elever tas inn på bakgrunn av intervju.

Første fase i tilbudet er en avklaringsfase hvor ungdommen gjennomfører ulike tester på bakgrunn av egenskaper og interesser, for å finne sin egen karrierevei. Deltakerne må selv oppsøke bedrifter for å skaffe seg en praksisplass innenfor den bransjen de ønsker å prøve ut. I løpet av tiden i praksis, vil deltakerne finne ut om de er på riktig spor av en utdanning de kan tenke seg. Tilbudet er et samarbeid mellom Troms fylkeskommune og NAV.

3. **Bli**

Målgruppen er ungdom som ønsker en praktisk vei til fagbrev eller kompetansebevis, som ikke vet hva de skal bli og som har samhandlingsvansker. Tilbudet er søkbart og elever tas inn på bakgrunn av intervju.

Tilbudet er ett år og skal gi ungdom samhandlingstrening, samt avklaring av hva de ønsker å utdanne seg til. De søker ett av utdanningsprogrammene på vg1 nivå det andre skoleåret.

4. **KYSS**

Målgruppen er skoletrøtt ungdom som trenger praktisk erfaring. Tilbudet er søkbart og elever tas inn på bakgrunn av intervju.

Dette er et ettårig tilbud som fokuserer på mestring via ulike typer aktiviteter. Ideen er at elevene skal få tro på seg selv og egen læring ved at de opplever mestring. Dette er et ettårig tilbud. Elevene søker ordinært utdanningsprogram på vg1 neste skoleår.

5. **Skolebasert formidling til lære plass**

Målgruppen er vg2 elever på yrkesfag. Hensikten er å gjøre formidling av lære plass til en integret del av læreprosessen.

6. **ALLO**

Alternativt lærlingeløp i helsearbeiderfaget ved Langnes omsorgstjeneste (Tromsø kommune), i samarbeid med Breivang videregående skole. Elevene går ut i lære etter 1 år på skole, og har deretter 3 år i lære.

7. **Skolevegringsgruppe**

Målgruppen er elever med skolevegring og sosial angst, som får opplæring ved siden av behandling på ungdomspsykiatrisk avdeling UNN. Tilbudet er ikke søkbart. Elever tas inn etter anbefaling fra utdanningsetat, skoler eller ungdomspsykiatrisk avdeling ved UNN.

Det gis opplæring i fellesfagene på videregående nivå med avsluttende eksamen. Ideen er at mestring i fag samtidig som de får behandling, skal føre til at elever bli i stand til å fortsette

sin opplæring i ordinær videregående skole. Skoleåret 2009-2010 er et prosjektår hvor tilbudet prøves ut.

8. Individuelle løp

Det vil i tillegg til nevnte tilbud fremdeles være behov for at opplæringen tilrettelegges individuelt for enkeltpersoner. Dette er tilpasninger som gjøres for å hindre at elever faller fra i videregående opplæring.

4.1.6. Eksempler på tiltak initiert av skolene

De videregående skolene i Troms har også satt i gang egne, lokale tiltak som skal bidra til å øke gjennomføringen med utgangspunkt i de lokale utfordringene som finnes, samt tilgjengelige ressurser. Her følger noen eksempler:

Tromsdalen videregående skole er en studieforbereidende skole som på 4 år har hatt en nedgang i antall avbrudd fra 8,3% i 2006/2007 til 2,6% i 2008/2009.

Elevoppfølging satt i system, har det siste året vært et av Tromsdalens to fokusområder. Det innebærer at skolen har organisert seg på en ny måte for å etablere system og struktur på oppfølgingen. En hel lærerressurs er ansatt for kun å ta seg av lærer- og elevoppfølging. Et viktig mål er å øke elevenes bevissthet om hvilke krav som stilles til eleven fra skolen sin side for å klare å gjennomføre opplæringen.

- Elevene får før oppstart en skriftlig orientering om skolens oppfølgingsrutiner.
- Ved skolestart har elevene en oppstartssamtale med kontaktlærer om forventninger, reglement og normer.
- Skolen gjennomfører deretter kartleggingsprøver i matematikk, engelsk og norsk.
- Skolen tilrettelegger så for undervisning i 3 ulike matematikkgrupper alt etter hvilke kunnskapsgrunnlag elevene har. Hensikten er å gi elevene tilpasset undervisning på det nivået de befinner seg. Resultatene er oppløftende.
- Klassene utarbeider trivselsregler som de forplikter seg til å følge.
- Hver uke er det klassemøter der det jobbes med klasse- og læringsmiljøet, samt oppfølging av trivselsreglene
- Alle vurderingsresultater leveres skolens ledelse.
- Elever med lav måloppnåelse kalles inn til samtale (foresatte og rådgiver deltar ved behov). Hensikten er å kartlegge hvilke støttetiltak skolen kan legge inn å prøve og bygge opp selvtillit og trygghet hos eleven.
- Elever som står i fare for ikke å få vurdering i et fag kalles inn til samtale. Elever på idrettsfag tas ut av treningstimer for å jobbe med fag. Elever på studiespesialisering må jobbe med fag i fritimer. Hensikten er at elevene skal vite at skolen ser dem og bryr seg. Ingen elever skal få være usynlige og ”skli ut” av skolen. Underyttere skal vite at skolen vet de kan bedre. Eleven skal vite at det forplikter å være elev – man skal delta og bidra.

Vågsfjord vg. skole, skolested Heggen, er en studieforberedende skole i Harstad som over mange år har jobbet godt med ulike tiltak for å øke læringsresultatene og gjennomføringsgraden. De siste fire årene har Heggen hatt mellom 1,3 og 3,0% frafall. Skolen har en særskilt satsing på matematikk ved blant annet å tilby universitetsmatematikk som fag. Skolen har også et sterkt fokus på fraværsoppfølging. Alle elever må levere melding om fravær. Skoleledelsen har en holdning om at elever bør levere egenmelding på lik linje med arbeidslivet for øvrig.

Alle med fravær over 12 dager eller 15 enkelttimer, manglende karakter – IV eller 1 etter 1.termin, blir kalt inn til rådgiver for samtale om sitt forhold til skolen og konsekvenser av fraværet.

Breivang videregående skole er en yrkesfagskole i Tromsø som arbeider bredt for å redusere opplæringsavbrudd. På fire år (fra 2005/2006 til 2008/2009) har avbruddstallene blitt redusert fra 12,8% til 6,3%.

Av tiltak kan nevnes:

- delt rådgivningstjeneste, en sosialpedagogisk og en karriereveileder
- styrket kontaktlærerfunksjon for tettere elevoppfølging
- biblioteket som alternativ læringsarena; utvikling av kurstilbud, faglig hjelp, time-out, alternativ opplæring
- miljøarbeider; oppfølging elever – oppringing ved fravær, alternativ læringsarena
- leksehjelp i samarbeid med Røde Kors. Blir ikke brukt så mye av elevene.
- frokostprosjekt
- nettverk: skole – samarbeid med eksterne aktører som NAV, SMI- skolen, hjem, BUP, barnevern, psykiatrisk tjeneste
- faglig pedagogisk tilrettelegging og differensiering
- vandre bokprosjektet
- skolebasert formidling av læreplasser
- tverrfaglig samarbeid og PIL- prosjekt
- mood gym – forebyggende psykisk helse
- kompetanseheving, prioritering
- elevenes yrkes- og skolevalg

4.1.7. Oppsummering

Manglende gjennomføring av videregående opplæring er et stort problem både for individet og for samfunnet som helhet. Derfor er kampen mot frafall jobb nummer en nasjonalt og lokalt.

Det har både nasjonalt og regionalt vært gjort en betydelig innsats gjennom prosjekter og tiltak over lang tid, uten at målsettingen om større gjennomføring er nådd i særlig grad. Utfordringen kan vanskelig løses gjennom enkeltstående tiltak. Forskning og erfaring antyder at det ligger størst potensial i systemrettede tiltak og utvikling.

Det er mange og sammensatte årsaker til frafall og denne komplekse utfordringen krever et bredt og systematisk samarbeid over lang tid mellom mange ulike aktører for å oppnå resultater.

5. System for oppfølging (internkontroll)

Troms fylkeskommune, utdanningsetaten, jobber nå med innføring av et nytt elektronisk kvalitetssikringssystem som skal sikre en systematisering og kvalitetssikring av de ulike arbeidsprosessene i sektoren. Dette gjelder både på skole- og administrativt nivå.

Målsettingen er at dette systemet skal sikre oss gode rutiner for oppfølging av eventuelle avvik som måtte avdekkes. Systemet vil også beskrive hvordan korrigeringer av avvik skal håndteres for å sikre kvalitet i alle ledd.

Den årlige Tilstandsrapporten til skoleeier vil være et av flere redskap i arbeidet med å sikre at vi har god nok kompetanse og prosesser for å løse de oppgaver vi har ansvar for og som følger av lover og forskrifter.

6. Konklusjon

Den årlige Tilstandsrapporten til skoleeier om status for den videregående opplæringen i fylket, vil inngå i et årshjul som skal sikre nødvendig og ønsket kvalitet på de oppgavene vi er satt til å forvalte.

Tilstandsrapporten danner sammen med andre undersøkelser, planverk og signaler fra sentrale skolemyndigheter, grunnlag for utarbeidelse av en strategiplan for videregående opplæring som vil bli lagt fram for fylkestinget i juni 2010. Denne vil inneholde forslag til strategiske valg og prioriteringer som er nødvendige for å bringe oss videre i arbeidet med å heve kvaliteten i den videregående opplæringen. Målsettingen er å tilrettelegge for økt innsats og videreutvikling av den videregående opplæring i Troms, blant annet for å realisere økt gjennomføring, økt læringsutbytte, stimulerende og inkluderende læringsmiljø, samt kompetansecfremmende tiltak.

En god videregående opplæring er en forutsetning for videre studier og arbeid.